

2022
-2030

Kommunedelplan for kultur og fritid 2022-2030

VEDTEKEN I KOMMUNESTYRET 23.6.2022

ETNEDAL KOMMUNE

Innheld

Del 1: Kommunedelplan for kultur og fritid i Etnedal - innleiing	6
1.1 Kultur, fysisk aktivitet, idrett og folkehelse	6
1.2 Oppbygging av planen	6
1.3 Medverking i planprosessen	6
1.4 Overordna føringar - nasjonalt	7
1.5 Overordna føringar - regionalt	8
1.6 Overordna føringar - lokalt	9
1.7 Målet med kulturarbeidet i kommunen	9
Kultur som samfunnsutvikling	9
Familiar og unge voksne	9
1.8 Tre kulturperspektiv	10
Del 2: Friuftsliv med opplevingar for alle	11
2.1 Det nære friuftslivet	11
Stolpejakt	11
Turveg mellom Bruflat og Etnedal skule	11
Merka nærstigar og sykkelruter	12
Skiløyper	12
Synleggjering av moglegheiter	12
Det nære friuftslivet (2.1) - arbeid i planperioden:	12
2.2. Etna	13
Til fots eller på sykkel langs elva	14
Badeplassar i Etna	14
Fiske	15
Elvepadling	15
Etna (2.2) - arbeid i planperioden	16
2.3 Kongevegen - ein turstig med historisk sus	17
Informasjon om kongevegen	18
Opplevingar	18
Skjøtsel	18
Samarbeid på tvers av kommunegrenser	18
Kongevegen - ein turstig med historisk sus (2.3) - arbeid i planperioden	19
2.4 Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet	20
Vedlikehald	20
Legge til rette for lokalt klatremiljø	20
Klatring og verdiskaping	20

Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet (2.4) - arbeid i planperioden:	21
2.5 Turar på åsar og fjell - sommar og vinter	21
Sommarstigar	22
Skiløyper	22
Sykkelturar	22
Fiske.....	22
Kanopadling	22
Turar på åsar og fjell (2.5) - arbeid i planperioden	23
Del 3: Kultur og idrett som møteplass	24
3.1 Den inkluderande Etnedals-idretten	24
Idrettsrådet	26
Drift og vedlikehald av Etnedalshallen	26
Større idrettsarrangement - samlande og synlege.....	27
Idretts- og nærmiljøanlegg i grendene.....	27
Den inkluderande etnedalsidretten (3.1) - arbeid i planperioden:	29
3.2 Aktivitetstilbod på Bruflat.....	29
Eksisterande anlegg i sentrum.....	30
Moglege framtidige anlegg i sentrum.....	30
Aktivitetstilbod på Bruflat (3.2) - arbeid i planperioden:	31
3.3 Biblioteket som møteplass.....	31
Litteraturformidling for barn og unge	31
Tilhøva for arrangement på biblioteket.....	32
Valdresbiblioteka styrker det lokale tilbodet	32
Biblioteket som møteplass (3.3) - arbeid i planperioden.....	32
3.4 Kulturskulen - ei investering for eit vitalt lokalsamfunn - kreativ, aktiv og levande 33	
Kulturskulen som ein synleg aktør i lokalsamfunnet	33
Ein kulturskule for alle	34
Fleksibilitet i tilbod og nivå.....	35
Kulturskulane i Valdres styrkar kvarandre	36
Kulturskulen - ei investering for eit vitalt lokalsamfunn - kreativ, aktiv og levande (3.4) - arbeid i planperioden:	37
3.5 Årlege arrangement og møteplassar	38
Kulturdagatn - kultur i haustfargar	38
Etnedalsdagane - møteplass og utstillingsvindauge	39
Arrangement i kyrkjene	40

Arrangement på Bruflat	41
Årlege arrangement og møteplassar (3.5) - arbeid i planperioden:.....	41
3.6 Møteplassar for ungdom	42
Etnedal ungdom- og fritidsklubb	42
Etnedal ungdomsråd	44
Ung (Valdres-)kultur Møtes	44
Møteplassar for ungdom (3.6) - arbeid i planperioden:.....	45
3.7 Den kulturelle skulesekken	46
Lokal, regional og nasjonal forankring	46
Undervisningstilbod ved Valdresmusea.....	47
Utvikling av eigne lokale DKS-aktivitetar	47
Interkommunalt DKS-samarbeid.....	48
Den kulturelle skulesekken (3.7) - arbeid i planperioden:	48
3.8 Den kulturelle spaserstokken	49
Den kulturelle spaserstokken (3.8) - arbeid i planperioden:	50
3.9 På lag med dei frivillige.....	50
Etnedal kulturråd samlar kreftene.....	52
Tilskot og støtte	52
Barn, ungdom og unge vaksne i det frivillige.....	52
På lag med dei frivillige (3.9) - arbeid i planperioden:	53
3.10 Møteplassar i grendene	54
Kommunal støtte til grendehus	55
Bruk av grendehusa	55
Møteplassar i grendene (3.10) - arbeid i planperioden:	55
Del 4: Kultur og kulturarv som ressurs i bygdeutvikling.....	56
4.1 Området Lundebrua og Hellefossen - kulturmiljø og rekreasjonsområde	56
Nytt blikk på eit endra landskap	58
Hellefossen bade- og rastepllass	58
Buplass frå steinalderen.....	59
Hovde lysverk	59
Oppgangssag	60
Skulpturpark	60
Turmogleheter	61
Fiske.....	61
Stoppestad for turistar	62
Drift og skjøtsel	62

Området Lundebrua og Hellefossen (4.1) - arbeid i planperioden:	62
4.2 Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar	63
Historia: Kyrkjested, ferdsel og handel	64
Blåflat gard som møtestad	65
Attraksjonar i Bruflat-området	66
Nytt informasjonsmateriell	68
Kommunehuset som kulturarena og møteplass	68
Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar (4.2) - arbeid i planperioden: ..	69
4.3 Kultur og næring	69
Informasjonsflyt og samarbeid	70
Kultur og næring (4.3) - arbeid i planperioden:	70
Del 5: Oppsummering og tiltaksplan 2022-2024	71
5.1 Prioriterte tiltak 2022-2024	71
Del 2: Friluftsliv med opplevingar for alle - prioriterte tiltak 2022-2024:	71
2.1: Det nære friluftslivet	71
2.2: Etna.....	72
2.3: Kongevegen - ein turstig med historisk sus	72
2.4: Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet.....	72
2.5: Turar på åsar og fjell.....	72
Del 3: Kultur og idrett som møteplassar - prioriterte tiltak 2022-2024:	72
3.1: Den inkluderande etnedalsidretten	72
3.2: Aktivitetstilbod på Bruflat.....	73
3.3: Biblioteket som møteplass	73
3.4: Kulturskulen	73
3.5: Årlege arrangement og møteplassar	73
3.6: Møteplassar for ungdom	73
3.7: Den kulturelle skulesekken.....	73
3.8: Den kulturelle spaserstokken	73
3.9: På lag med dei frivillige	73
3.10: Møteplassar i grendene	73
Del 4: Kultur og kulturarv som ressurs i bygdeutvikling - prioriterte tiltak 2022-2024: 74	74
4.1: Området Lundebrua og Hellefossen.....	74
4.2: Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar.....	74
4.3: Kultur og næring	74
5.2 Kjelder.....	75
Litteratur	75

Internettkjelder	75
------------------------	----

Del 1: Kommunedelplan for kultur og fritid i Etnedal - innleiing

Kultur, idrett og fysisk aktivitet kan vera sentrale ingrediensar i trivsel og bolyst. Kommunedelplanen for kultur og fritid skal gje svar på kva kulturfeltet kan bidra med for å styrke Etnedal som attraktiv bokommune dei komande åra.

Eit av satsingsområda i Kommuneplanens samfunnssdel (2016-2026) tar for seg befolkningsutvikling, og har som mål at Etnedal skal vera ein attraktiv kommune å bo i. Spesielt skal kommunen jobbe for å tiltrekke seg familiar og unge i etableringsfasen. I kommunedelplanen for kultur og fritid, løfter vi denne satsinga som det overordna målet.

Kulturfeltet er tverrfagleg, og mange av tiltaka som blir foreslått i planen krev samarbeid mellom ulike aktørar. Mange av satsingsområda krev også god intern samhandling i kommuneadministrasjonen. Kultur handlar om bygdesamfunnsutvikling, og kulturen skal nå alle innbyggjarane i kommunen. For å oppnå dette, må vi arbeide saman.

1.1 Kultur, fysisk aktivitet, idrett og folkehelse

Den tidlegare kommunedelplanen hadde tittelen *Kommunedelplan for kultur, fysisk aktivitet og folkehelse*. Ny plan omhandlar dei same felta, og vi kunne lagt til ord som friluftsliv, frivilligheit og idrett. Omgrepa kultur og fritid famnar alle, og blir den overordna tittelen på ny kommunedelplan.

1.2 Oppbygging av planen

Fyrste del tar for seg planprosessen, overordna føringar og måla for planen. Del 2, 3 og 4 viser retningen for kulturfeltet i Etnedal den komande planperioden, med oversikt over satsingar og arbeidsfelt innanfor kvart tema.

Del 5 samlar trådane, og gjev ei oversikt over prioriterte tiltak i perioden 2022-2024. Tiltaka som er løfta fram her, er aktivitet som krev ein ekstra innsats, i enkelte tilfelle også i form av finansiering.

1.3 Medverking i planprosessen

Planprogrammet for arbeidet vart vedtatt av kommunestyret 23. januar 2020, etter høyringsperioden der vi fekk innspel frå Innlandet fylkeskommune og Fylkesmannen i Innlandet (no Statsforvaltaren). I høyringsperioden hadde vi også møte med referansegruppa for planarbeidet.

Vi etablerte ei administrativ arbeidsgruppe, som i prosessen har fungert som eit tverrfagleg team, med representanter frå Oppvekst og kultur, Plan og næring og Helse og omsorg.

Arbeidsgruppe:

- Nina Espeseth Grønbekk, kulturkonsulent
- Håvard Telstø, planleggjar
- Turid Bjørgo (bibliotek)/Bente Hemsing (kulturskulerektor)/Gabrielle Becker (kommunalsjef) - deltar etter behov
- Wendy Kroksjø, folkehelsekoordinator

Referansegruppe:

- Representant frå Etnedal kulturråd
- Representant frå Etnedal idrettsråd
- Etnedal frivilligsentral
- Barnerepresentant i plansaker
- Representant for utval for eldre og menneske med nedsett funksjonsevne
- Representant for ungdomsrådet
- Representant for ungdomsklubben
- Etnedal skule
- Representant for kulturnæring

Prosjektansvarleg har vore kommunalsjef Oppvekst og kultur, Gabrielle Becker, mens kulturkonsulent Nina E. Grønbrekk har vore prosjektleiar.

På grunn av koronapandemien, som gjorde at dei fleste former for forsamlingar måtte avlysast våren 2020, vart medverkingsprosessen forsinka, men i august 2020 inviterte vi referansegruppa saman med velforeiningar og grendelag til møte på Fjellsbygda grendehus. Der la vi fram planarbeidet så langt, og organiserte gruppearbeid. Mange nyttige innspel vart notert og samla inn, og tatt med vidare i planarbeidet.

Svært viktige medverkingsarenaer har vore ungdomsrådet, Etnedal kulturråd og Etnedal idrettsråd. Her har vi drøfta ulike tema i planen fleire gonger i løpet av prosessen, og denne dialogen har i stor grad gjeve retning for komunedelplanen. Planforslaget er forma i jamleg dialog med dei tre organa.

I tillegg har vi avklara ulike konkrete spørsmål og problemstillingar undervegs med aktuelle enkeltpersonar eller aktørar.

1.4 Overordna føringar - nasjonalt

Planarbeidet og -prosessen følgjer plan- og bygningslova. Innhaldet i planen, og kommunen sin verksemد på kulturfeltet, blir forma av ulike nasjonale føringar. Stortingsmeldingar og nasjonale strategiar gjev oss ein retning, og gjer oss i stand til å sjå utfordringane våre i eit vidare perspektiv. Dei kan også inspirere til å forme lokale løysingar. Lovverket ligg til grunn for all kommunal verksemد, og minner oss om ansvaret vårt. Her er nokre sentrale nasjonale føringar:

- Meld. St. 26 (2011-2012) Den norske idrettsmodellen
- Meld. St. 18 (2015-2016) Friluftsliv - natur som kilde til helse og livskvalitet
- Meld. St. 19 (2016-2017) Opplev Norge - unikt og eventyrlig
- Meld. St. 8 (2018-2019) Kulturens kraft - kulturpolitikk for framtida
- Meld. St. 10 (2018-2019) Frivilligheita - sterkt, sjølvstendig, mangfaldig
- Meld. St. 19 (2018-2019) Folkehelsemeldinga. Gode liv i eit trygt samfunn
- Meld. St. 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold

- Meld. St. 18 (2020-2021) Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge
- Strategi for kultur og reiseliv. Noreg som attraktiv kulturdestinasjon (Regjeringen, 2019)
- Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningslova)
- Lov om friluftslivet (friluftslova)
- Lov om offentlege styresmakters ansvar for kulturverksemd (kulturlova)
- Lov om folkehelsearbeid (folkehelselova)

1.5 Overordna føringer - regionalt

I januar 2020 vart fylkeskommunane Oppland og Hedmark til Innlandet fylkeskommune. I samband med samanslåinga er det vedtatt ein strategi for dei fyrste åra i det nye fylket, *Innlandsstrategien 2020-2024*. Strategien definerer ein visjon og langsiktige utviklingsmål for det nye fylket, og viser kva for regionale planar som skal erstatta gjeldande planar og strategiar frå dei to tidlegare fylka. Dei nye regionale planane vil ta for seg følgjande overordna tema:

- Det inkluderande Innlandet
- Samfunnssikkerheit
- Klima, energi og miljø

Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune 2022-2026 (2031) vart vedtatt av fylkestinget 7.12.2021. Ifølgje Innlandsstrategien skal kulturfeltet også inngå i den nye planen for det inkluderande Innlandet. Elles vil fleire av dei gjeldande regionale planane blir erstatta av dei tre nye over, mens andre blir foreløpig videreført:

- Kulturarvstrategi for Oppland 2015-2020 - blir ikkje videreført, men erstatta av dei nye planane for det inkluderande Innlandet og for klima, energi og miljø
- Regional plan for folkehelse 2018-2022 - vil bli erstatta av regional plan for det inkluderande Innlandet
- Regional plan for verdiskaping 2018-2030 - blir videreført i det nye fylket

Valdres Natur- og Kulturpark (VNK) skal jobbe langsiktig for økt verdiskapning og livskraft i lokalsamfunna i regionen. VNK sine handlingsplanar og langtidsprogram 2017-2027, synliggjer moglegheitene som ligg i det regionale samarbeidet. Utviklinga i Valdres skal vera tufta på «sosial, miljømessig, økonomisk og kulturell berekraft», heiter det i langtidsprogrammet, «bygd på dei natur- og kulturverdiane Valdres har». Mål og strategiar er inndelt i fem innsatsområde:

- Leve i Valdres
- Nærings i Valdres
- Kultur i Valdres
- Frisk i Valdres
- Kompetanse i Valdres

1.6 Overordna føringer - lokalt

Det kommunale planarbeidet skal følge opp *Kommuneplanens samfunnsdel 2016-2026 og Kommunal planstrategi 2020-2024*. I tillegg vedtok kommunestyret *Plan for befolkningsutvikling 2020-2025* den 25.6.2020, som ein overordna og heilskapleg plan for å unngå vidare nedgang i befolkningstalet i kommunen. Samfunnssdelen har sju hovudsatsingsområde:

- Befolkningsutvikling/busetjing
- Barn og unge/skule og barnehage
- Førebyggjande arbeid, helse og omsorg
- Næringsutvikling og sysselsetjing/synleggjering av primærnæringane
- Samarbeid med frivillige, lag og organisasjonar
- Langsiktig og berekraftig arealforvaltning
- Hyttekommune/hytteinnbyggjarar

Blant andre relevante kommunale planar kan vi nemne *Kommunedelplan for naturmangfald i Etnedal kommune (2019-2029)* og *Kulturminneplan for Etnedal 2019-2025*. Kommuneplanens arealdel kan også få betydning for gjennomføring av enkelte tiltak.

1.7 Målet med kulturarbeidet i kommunen

Kulturen skal løfte og lede etnedalssamfunnet inn i framtida. Slik er visjonen.

Kulturen gjev etnedølane livskvalitet og tilhørsle. Kulturen bidrar til at innbyggjarane møter andre, har meistringsopplevelingar i kvardagen og at dei kjenner ei forankring til lokalsamfunnet sitt. Kulturen kan i enno større grad enn i dag synleggjerast, slik at kommunen blir oppfatta som ein attraktiv plass å bo. Vår overordna målsetjing kan vi formulere slik:

Kultur- og fritidstilbodet i Etnedal skal vera synleg, tilgjengeleg og inkluderande, og bidra til trivsel for alle som bor her eller reiser hit.

Kultur som samfunnsutvikling

Eitt av satsingsområda i Kommuneplanens samfunnsdel (2016-2026) tar for seg befolkningsutvikling, og har som mål at Etnedal skal vera ein attraktiv kommune å bo i. Spesielt skal kommunen jobbe for å tiltrekke seg familiar og unge i etableringsfasen. I kommunedelplanen for kultur og fritid skal kulturfeltet løftast fram som ein del av samfunnsutviklinga, og gi nokre svar på kva kulturfeltet kan bidra med for å styrke Etnedal som attraktiv kommune. Samarbeid mellom ulike fagfelt og kommunale tenester er ein føresetnad for å nå målsetjinga, og for å kunne arbeide med kulturfeltet på ein slik måte.

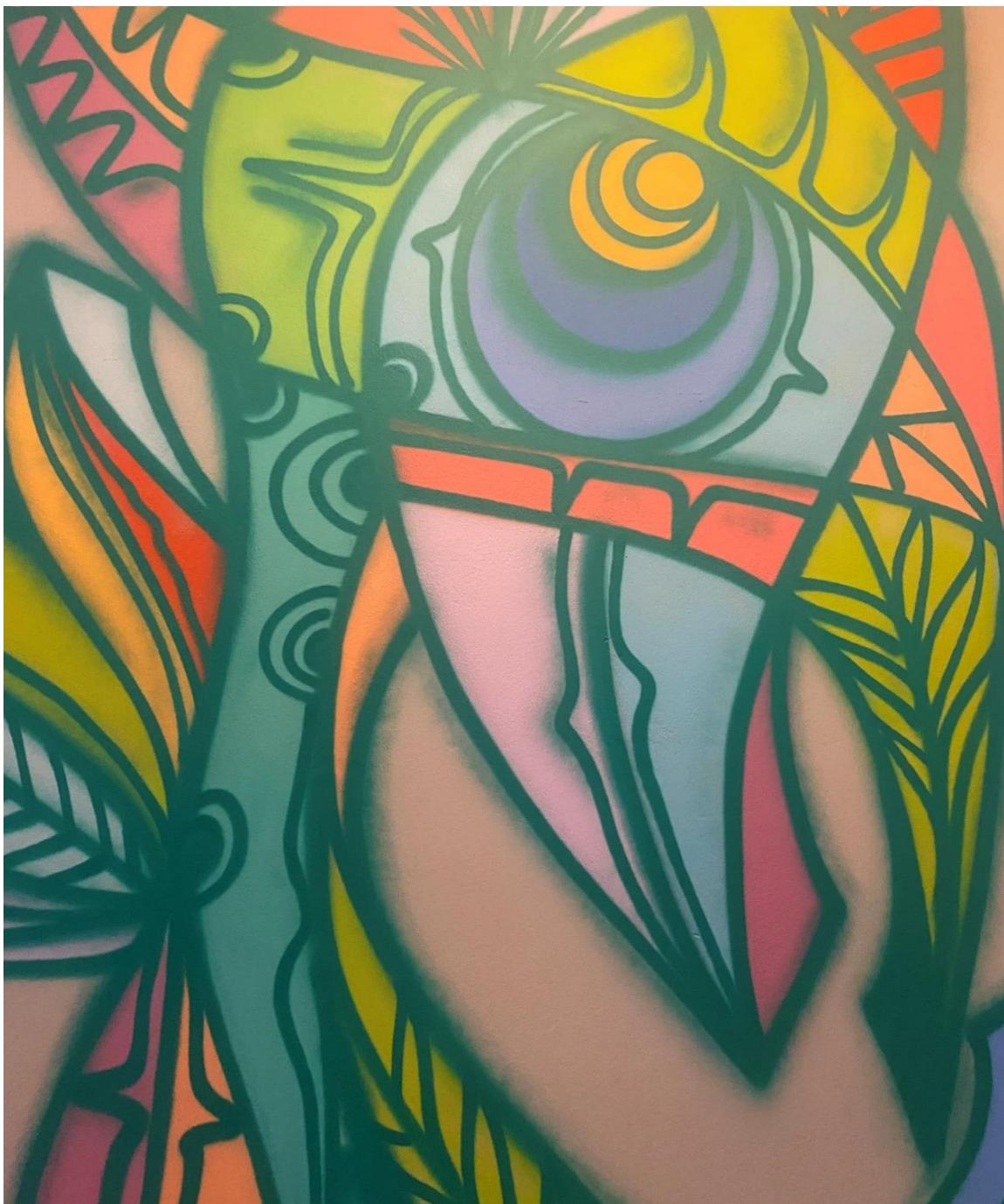
Familiar og unge vaksne

Planen skal synleggjera kultur- og fritidstilbodet for alle grupper og aldrar, men enkelte grupper kan vi likevel ha eit spesielt fokus på. Vi følgjer opp målsetjinga i samfunnssdelen om å gjera kommunen attraktiv for familiar og unge i etableringsfasen, og tar i tillegg inn omgrepet «unge vaksne», som blir peika på i befolkningsutviklingsplanen. Unge vaksne kan vi definere som dei som er i fasen mellom vidaregående skule og etableringsfasen, og det behøver ikkje avgrensast til dei som bor i Etnedal. Mange etnedølar i den aldersgruppa bor andre stader, men har sterke band til kommunen.

1.8 Tre kulturperspektiv

Med eit tverrfagleg og heilskapleg blikk, vel vi ut tre perspektiv som vi løfter spesielt, der trivsel og bolyst skal vera ein raud tråd:

- Friluftsliv med opplevingar for alle
- Kultur og idrett som møteplassar
- Kultur og kulturarv som ressurs i bygdeutvikling

Del 2: Friluftsliv med opplevingar for alle

I stortingsmeldinga *Friluftsliv - natur som kilde til helse og livskvalitet* blir friluftsliv omtala som «en levende og sentral del av norsk kulturarv og nasjonal identitet, og som en viktig kilde til høyere livskvalitet og bedre helse». Satsingsområde 3 i kommuneplanens samfunnsdel har som mål at befolkninga i Etnedal skal vera friske og aktive, og ha god folkehelse. Tilrettelegging for natur- og kulturbaserte opplevingar, samt fokus på friluftsliv i barnehage og skule, er andre strategiar som blir trekt fram i samfunnsdelen.

Etnedal har gode føresetnader for eit rikt friluftsliv, både nært der folk bor og i fjellområda knytt til hytter og setergrender. Friluftslivet kan mellom anna sjåast i samanheng med kulturminne og andre attraksjonar, jakt, fiske og naturopplevingar.

For gjennomgang av lovverk som gjeld friluftsliv og allemannsretten, samt informasjon om friluftsliv i kommunal planlegging, viser vi til *Kommunedelplan for naturmangfold i Etnedal kommune 2019-2029*. Der finn vi også eit utval friluftsdestinasjonar i kommunen.

2.1 Det nære friluftslivet

Eit mål er at alle skal oppleva glede ved friluftsliv, uavhengig av funksjonsevne. «Folkehelsemeldinga» brukar nemninga *aktivitetsvenlege bu- og nærmiljø*, og legg opp til ordningar som skal fremje friluftsliv og fysisk aktivitet både til kvarlags og i fritida (Meld. St. 19 (2018-2019): 67-68). Friluftsliv er den forma for fysisk aktivitet der sosiale forskjellar i minst grad gjer seg gjeldande. Å satse på lågterskel friluftsliv i folk sine nærområde og nabolag vil derfor bidra til å jamne ut sosiale forskjellar innanfor deltaking i fysisk aktivitet. I Etnedal finns ulike tiltak som støttar opp under eit slikt mål.

Stolpejakt

Frå våren 2020 gjekk Etnedal turlag, Etnedal IL, frivilligsentralen og kommunen saman om å starte opp stolpejakt. I 2020 vart det plassert ut 20 stolpar i Bruflat-området, der dei på grønt nivå kan nås med rullestol og barnevogn. Stolpejakta vart vidareført i 2021, med stolpar i Bruflat-området og i Bakkebygda. Stolpejakt innbyr til fysisk aktivitet i tillegg til å gi naturopplevingar.

Turveg mellom Bruflat og Etnedal skule

Avstanden mellom skulen og kommunesenteret Bruflat er om lag 4,2 km. Den einaste forbindelsen er fylkesvegen, som ikkje er lagt til rette for mjuke trafikantar. Etnedal ungdomsråd har gjeve innspel om at dei ynskjer å kunne sykle mellom Bruflat skulen. Som eit mogleg folkehelse- og friluftslivstiltak bør kommunen setja i gang med eit utgreiingsarbeid for å vurdere løysingar for ein turveg på strekningen. Vi bør sjå på praktiske moglegheiter for traséval, mellom anna ved å bruke eksisterande stigar og

vegar, gjennom dialog med grunneigarar. Type opparbeiding og dekke må også vurderast. Samarbeid med andre aktørar kan bli aktuelt.

Merka nærstigar og sykkelruter

Mellom kommunesenteret Bruflat og Sør-Etnedal er det merka gå-/sykkelrute. Denne følgjer hovudsakeleg grusvegar langs elva og er lett tilgjengeleg. Frå Haugalia bustadfelt er det merka ei lett runde på grusveg om Kleivgardsbygda, og det er merka turstig til Klatstølen. Langs elva mellom Haugalia og Kleivgarsbrua går det og ein stig som er mykje brukt. Ut frå Bruflat kan ein og gå Bergenske kongeveg over Tonsåsen. Ein mogleg avstikker frå kongevegen, som kommunen vil tilrettelege betre, er den sokalla Skuggestigen, som krysser Fjellselva og går forbi plassen Skuggin. I Sør-Etnedal er det merka turstig frå Etna camping til Maslangrudberget. I Steinsetbygda er det skilta sykkelrute rundt Steinsetfjorden, og det ligg ein rastepest med gapahuk og brygge nede ved fjorden langs denne ruta. Utover dette er det lite tilrettelagte turar ut frå bustadområda i kommunen. Sjølv om det ikkje er mange merka nærstigar ut frå bustadområda, er det mange umerka turmoglegheiter. Det kan jobbast med å synleggjere slik moglegheiter via Instagram, Facebook og på UT.no.

Skiløyper

Det er tre lysløyper i Etnedal som alle ligg i nærleiken av bustadområder. Lysløypene ligg i Steinsetbygda, i Graneisbygda og ved Etnedal skule. Det er Etnedal skilag som driftar lysløypene, mens kommunen yter årleg tilskot. I Sør-Etnedal er det løyper på jordene i nærleiken av bustadområda, som Høljarast idrettslag har ansvaret for.

Synleggjering av moglegheiter

Kommunen bør, saman med frivillige lag, gjera ein innsats for å synleggjera turmoglegheiter og aktivitetar i folk sine nærmiljø og nabolog. Etnedal turlag, helselaget, Etnedal Utvikling og velforeiningar kan vera samarbeidspartnarar. Etnedal turlag er i gang med å registrere fleire turforslag på UT.no. Dette er ei teneste frå Den Norske Turistforening, i samarbeid med Statskog, Friluftsrådenes Landsforbund og Kartverket. Etnedal kommune bør også vurdere å ta i bruk UT.no eller liknande tenester for å vise turforslag, turmål og opplevelingar i kommunen. I tillegg kan kommunens heimeside, Facebook og Instagram brukast aktivt til å informere.

Det finns elles ulike oversikter over stigar og sykkelruter, men vi bør arbeide for å oppdatere, rydde opp og supplere, slik at informasjonen blir oversiktleg og lett tilgjengeleg.

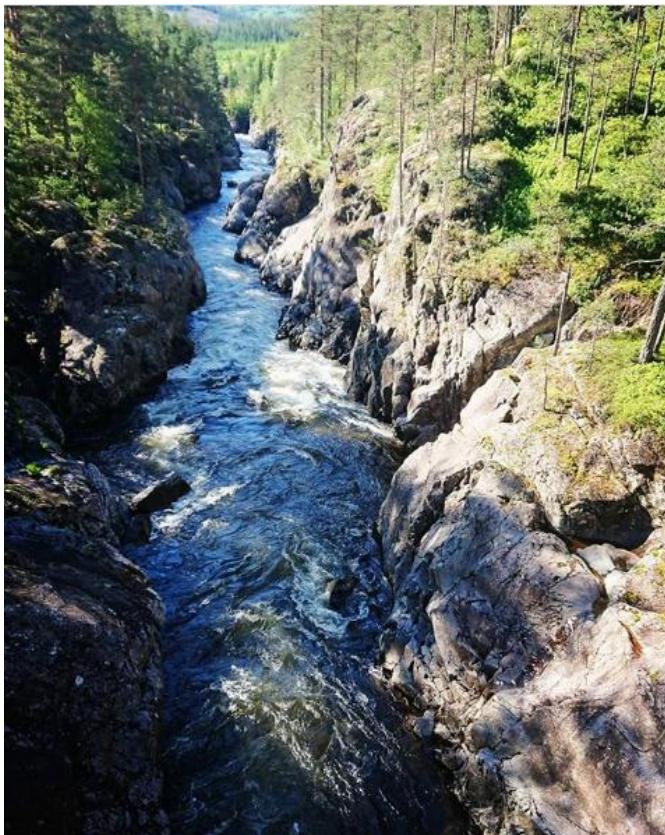
Det nære friluftslivet (2.1) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Vurdere turveg Bruflat - Etnedal skule	Utgrei moglegheiter for trasè og finansiering - legge plan for evt. vidare framdrift	2023	Etnedal kommune Valdres friluftsråd
Turstig Haugalia- Klatstølen- Kalvedalen	Forbetre rydding, merking og skilting til Klatstølen. Setja	2024	Etnedal kommune Valdres friluftsråd

	opp skilt og merke vidare til Kalvedalen		
Skuggestigen	Rydding, merking, skilting, utbetring av bratt parti, bygging av bru	2025	Etnedal kommune Valdres friluftsråd
Stig- og løypetilskot	Vidareføre tilskot til stigarr og løyper. Utlysing ein gong i året.	Heile planperioden	Etnedal kommune
Synleggjering og marknadsføring av turmoglegheiter	Facebook, Instagram, kommunens nettside, UT.no	Heile planperioden	Etnedal kommune Etnedal turlag Valdres friluftsråd

2.2. Etna

Vassdraget Etna er eit varig verna vassdrag, gjennom *Verneplan for vassdrag*, vedteke av Stortinget i 1993. Verneplanen skal sikre eit representativt utval av Noreg sin vassdragsnatur, mellom anna ved å «unngå inngrep som reduserer verdien for landskapsbilete, naturvern, friluftsliv, vilt, fisk, kulturminne og kulturmiljø». I *Kommunedelplan for naturmangfold i Etnedal kommune 2019-2029* (frå s. 77) kan vi lesa meir om korleis vår kommune skal arbeide for å sikre slike verdiar, på grunnlag av *Forskrift om rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag*. Eit av måla for forvaltning av Etna i Etnedal, dreier seg om friluftsliv: «Sikre og utvikle friluftsverdien, særleg i områder med konsentrert busetting som Bruflat og Moajordet» (s. 83).

Landskapsbildet langs Etna varierer frå lett tilgjengelege kulpar med bademoglegheiter til meir utilgjengelege stryk og bratte berg.

Etna snor seg frå fjell til «flatbygd» gjennom kommunen, og er definerande for landskapsbilete og stemningar frå nord til sør. Elva gjev fastbuande og tilreisande i Etnedal unike natur- og kulturopplevingar, og ho bind kommunen saman. Etna renn både gjennom tett bebygde område, jordbruksmiljø og fjell- og seterområde. Nokre stader kan vi oppleve ho som vill og fryktsam, andre stader er ho meir gjestmild. Elva har vore svært viktig for Etnedalssamfunnet gjennom alle tider, og på godt og vondt. Spesielt for tømmerfløytinga og skognæringsa var Etna avgjerande, fram til tømmertransporten vart flytt over på bilvegen. Reistar frå tømmerfløytinga er i dag viktige kulturminne, som kommunen pliktar å verne om, både på grunnlag av verneplanen for vassdrag og kommunen sin eigen kulturminneplan.

Naturen og kulturminna, som i samspele skapar eit interessant og opplevingsrikt elvelandskap, gjev ein ekstra dimensjon til all aktiviteten som er knytt til elva. Under viser vi ein del av friluftsaktivitetane som har Etna som utgangspunkt, og der kommunen har roller eller ansvar.

Til fots eller på sykkel langs elva

Mellan Bruflat og Sør-Etnedal er det skilta ei gå-/sykkelrute som i store delar går langs Etna. Ruta følgjer i hovudsak grusvegar utanom hovudvegen. Langs vegen kan ein mellom anna oppleve Sandevja, fossen ved Kleivgardsbrua, Etna mølle, Hellefossen og Lundebrua. Skilting og merking av ruta kan gjerne forbetraast, og ruta bør bli publisert på UT.no som både sykkelrute og vandrurute.

Det er også andre moglegheiter for ferdsel langs Etna både til fots og med sykkel, men desse er ikkje merka og skilta. Mellom anna er det mange fine sykkelmoglegheiter der ein delvis kan ta hovudvegen og delvis bruke mindre grusvegar. Slike turtips kan gjerne synleggjeraast betre via kommunens kanalar eller på UT.no.

Badeplassar i Etna

Sandevja er ein badeplass ved Etna, sentralt i Etnedal og nær kommunesenteret. Etna elvelag vart i 2019 tildelt Lenningen-midlar for å gjera tilretteleggingstiltak på badeplassen, og tiltaka vart gjennomført sommaren 2020. Det vart fylt på matjord og sådd, sett opp benkar og montert livbøye. Kommunen, i samarbeid med Valdres friluftsråd, har i 2020/2021 følgt opp med å opparbeide parkeringsplass og skilte betre til badeplassen, og i tillegg bygd gapahuk med grillplass. Informasjonen på kommunen si heimeside er også oppdatert.

Etnedal kommune er grunneigar ved Sandevja og har fram til no hatt enkelt tilsyn med plassen. Med meir tilrettelegging og økt bruk vil det bli behov for meir tilsyn. Kommunen bør sjå på moglegheiter for å samarbeide med frivillige om skjøtsel og vedlikehald, eventuelt i samarbeid med frivilligsentralen. Ei slik løysing kan og vera aktuell for Hellefossen og Lundebrua.

Sandevja, Hellefossen og Lisbrua er dei badeplassane i Etna som kommunen har eit spesielt ansvar for, og som vi ynskjer å prioritere tilrettelegging av. Elles har vi fleire badeplassar langs Etna som er mykje brukt, der grunneigarar og/eller frivillige syter for at det ser fint ut, til dømes Etna camping og Sandvik. Utanom Etna kan vi nemne Bruitin og ulike stader ved Steinsetfjorden som populære badeplassar.

Badeplassen Sandevja ved Bruflat fekk ei ansiktsløfting i 2020-2021. Foto: Håvard Telstø

Fiske

Det har tidlegare vore merka åtkomst til ein del fiskeplassar i Etna, men denne merkinga/tilrettelegginga er stort sett borte. Vi bør arbeide for å merke enkelte gode fiskeplassar i kommunen, i samråd med grunneigarar og gjerne i samarbeid med til dømes Etna elvelag og Etne nedal jeger- og fiskerforbund. Etne nedal kommune og Etna grunneigarlag samarbeider om å utarbeide ein driftsplan for fiske og friluftsliv i Etna frå Hølafossen/Hestkinnfossen til Høljaraast. Målsettinga for planen er i hovudsak ressursbevaring, næringsutvikling og rekreasjon knytt til elva.

Saman med Dokkadeltaet nasjonale våtmarkssenter arbeider kommunen med å få gjennomført ei rekke restaureringstiltak knytt til Etna, beskrive i rapporten «Restaureringstiltak i Etna. Utredning av utvalgte tiltak med plan for gjennomføring» (2021).

Elvepadling

Etna blir sett på som ein av dei beste padleelvene i landet, og padlarar både frå inn- og utland finn vegen hit for å prøve elva. I ein padleguide for Austlandet, skrive av Tore Nossom, kan vi mellom anna lesa at dersom du skal padle éi elv i Norge, bør du gå for Etna (Nossom: 18). Etna er i hovudsak ei padleelv for vidarekomne, med fleire utfordrande parti, men med låg vassføring er det mogleg å ha kurs for nybyrjarar enkelte stader. Det er lite organisert aktivitet lokalt innanfor elvepadling, men sommaren 2021 arrangerte Etne nedal frivilligsentral og Etne nedal turlag padlekurs for ungdom, med instruktørar frå Begna Padleklubb. På kurset deltok 13 ungdommar på mellom 13 og 25 år.

Kommunen ynskjer å støtte lokale initiativ som kan bidra til å synleggjera Etna som padleelv, og som kan auke interessa lokalt. Det kan på lengre sikt også vera aktuelt å sjå på moglegheitene for å legge betre til rette for fri-camping for tilreisande padlarar.

Etna har mange utfordrande stryk, og er populær blant erfarne padlarar. Foto: Geir Norling/Avisa Valdres.

Etna (2.2) - arbeid i planperioden			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Synleggjere turmoglegheiter langs Etna	Nytte kommunens nettside, Instagram, Facebook og UT.no	Frå 2022 og ut planperioden	Etnedal kommune kultur/plan og næring ev. i samarbeid med Etnedal turlag
Betre skilting og merking av turroute Bruflat - Sør-Etnedal	Kartlegge status, bestille skilt og plassere ut	2022	Etnedal kommune, plan og næring i samarbeid med Valdres friluftsråd
Informere om aktivitetar og attraksjonar knytt til Etna	Heimeside og andre kanalar	Heile planperioden	Etnedal kommune
Sikre tilsyn og vedlikehald av Sandevja og Lisbrua badeplassar	Utarbeide rutinebeskriving: Avklare ansvar, evt. i samarbeid med frivillige	2022	Etnedal kommune v/driftsavdeling.
Skilte og synleggjera fiskeplassar	Arbeid i samband med driftsplan for fiske og friluftsliv i Etna	Heile planperioden	Etnedal kommune Etna grunneigarlag

2.3 Kongevegen - ein turstig med historisk sus

Den Bergenske kongevegen vart bygd gjennom Valdres i andre halvdel av 1700-talet, som den fyrste kjerrevegen her i dalen. Det var i 1790-åra at vegarbeidet kom i gang i Etnedal (Hvattum 1989:63). Kongevegen følgde Etna frå Høljarast til Bruflat, og gjekk mellom anna over Lundebrua. Frå Bruflat svinga vegen over åsen mot Aurdal og kom att ved Tonsbakken. Herifrå held vegen fram gjennom Valdres over Filefjell til Lærdal, og derifrå til Bergen. Strekningen frå Bruflat og over Tonsåsen er godt tilrettelagt som turveg. Det vart i 2020 gjort ein del rydding og nymerking, og turen er beskrive på ut.no.

Strekninga av vegtraseen frå Bruflat og vestover mot kommunegrensa mot Nord-Aurdal er eitt av 21 kulturminne i Etneidal kommune sin kulturminneplan, og den er også merka med omsynssone i kommuneplanen sin arealdel (2019-2029). Fyldig omtale av kongevegen, og vurdering av bevaringsverdi, kan ein finne i kulturminneplanen.

*Informasjonstavla
ved Blåflat gard viser
kongeveg-traseen
mellan Bruflat og
Tonsåsen, og gir
informasjon om
historia om
kongevegen. Gamle
bilete og kart er både
dekorative og nyttige
kunnskapskilder.*

Informasjon om kongevegen

I 2021 sette kommunen opp eit nytt informasjonsskilt ved Blåflat gard, etter same mal som andre kongevegskilt i Valdres og andre stader i landet. Skiltet er plassert slik at dei som passerer skal oppdage det, og kjenne att kongevegskiltet i corten-stål med karjol-logoen øvst (sjå fotografi s. 67). Den grafiske profilen på informasjonstavla er den same som kongeveg-skilta på Fagernes, Leira, Vang og over Filefjell, som også viser traseen og gjev informasjon om den bergenske kongevegen gjennom Valdres.

I samband med Visit Valdres sitt arbeid med å sertifisere Valdres som berekraftig reisemål, vil det bli sett opp nye informasjonsskilt i Bruflat sentrum. Her blir det også informasjon om kongevegen. Kommunen skal, saman med andre aktørar, arbeide vidare med marknadsføring og kommunikasjon når det gjeld kongevegen som kulturminne, vandreveg og attraksjon. Meir utfyllande omtale om slikt arbeid finn du i del 4.

Opplevingar

Om du går kongevegen frå Bruflat, kan du starte ved «Blåflat-brue», der du kan finne den gamle tørrmura steinkvelvbrua frå 1829 om du tittar på undersida. Delar av bruva vart ombygd i 1970. Vidare gjekk vegen over tunet på Blåflat, der dei to staselege våningshusa framleis står. Frå Blåflat og vestover er det bratt stigning, og kongevegtraseen kryssar vegen Fjellslinna fleire stader. På korte og lengre strekningar er den gamle traseen tydeleg, og oppmuringar synlege. Elles kan ein mellom anna oppleva kulturlandskap og kulturmiljø knytt til Breie gard og Breien lysverk, som 24.9.2021 vart freda av Riksantikvaren med heimel i kulturminnelova. Ved Samelstadtjernet har kommunen i samarbeid med grunneigar sett opp benkar og ein utedo.

I tillegg til opplevingar langs sjølve vegtraseen, kan ein frå til dømes Samelstadtjernet gå ein merka stig til Breiesleiren, som også er del av kommunen sin kulturminneplan.

Skjøtsel

Med bakgrunn i at kongevegen er eit av dei viktigaste kulturminna i Etnedal, som også har stort potensial for bruk og opplevingar, har kommunen tatt eit visst ansvar for skjøtsel og skilting av traseen. Kommunen, saman med Valdres friluftsråd, har stått for skilting og merking, samt noko vegetasjonsrydding. Grunneigarar har også tatt noko ansvar for rydding av strekningar på deira grunn. Kommunen ynskjer å halde fram med slikt samarbeid, og vil også i framtida ta eit delansvar for å halde traseen open og tilgjengeleg. Rasteplassen ved Samelstadtjernet har jamleg behov for vedlikehald, og innimellom større tiltak.

Samarbeid på tvers av kommunegrenser

I Valdres natur- og kulturpark (VNK) sin handlingsplan for 2022 har den bergenske kongevegen kome inn som eit nytt arbeidsfelt for regionen. Kongevegen går gjennom Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Vang, og det kan derfor ligge til rette for samarbeid både med dei andre kommunane og med VNK i vidare arbeid med informasjon og tilrettelegging. Kongevegen vil kunne styrkast som attraksjon gjennom eit slikt regionalt samarbeid. Etnedal kommune ynskjer å delta og bidra i det regionale arbeidet for å løfte kongevegen gjennom Valdres.

Det er ein stor jobb å halde traseen open i heile sin opphavelege breidde. Vegetasjonen kryp inn frå kantane, men veglia er likevel markant i terrenget. Det er ein spesiell oppleving å gå Den bergenske kongevegen mellom Bruflat og Tonsbakken. Foto: Håvard Telstø

Kongevegen - ein turstig med historisk sus (2.3) - arbeid i planperioden

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Utbetre og vedlikehalde rastepplass ved Samuelstadtjern	Vurdere behov og gjennomføre nødvendige tiltak	2023	Etnedal kommune
Byte ut rastebenkar langs stigen, og evt. setja ut nye	Byte ut det som er råttent og finne nye fine rasteplassar	2024	Etnedal kommune og Valdres friluftsråd
Halde fram med rydding av vegetasjon og vedlikehald av skilting/merking	Årleg gjennomgang	Heile planperioden	Etnedal kommune og Valdres friluftsråd
Delta i regionalt samarbeid om Kongevegen gjennom Valdres	Dialog med VNK og andre kommunar - i samarbeid definere ansvar og arbeidsmåtar	Oppstart 2022	Etnedal kommune VNK

Legge betre til rette for vandring på parti med mykje vatn	Vurdere klopper og drenering	2023-2024	Etnedal kommune og Valdres friluftsråd
--	------------------------------	-----------	--

2.4 Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet

I Etnedal finn vi dei beste utandørs klatrefelta i Innlandet. Flaggsvaet, Jarberget og Hansespranget er alle tilrettelagde klatrefelt med ulike ruter, godt kjent i klatremiljø både i inn- og utland. Klatreføraren «Klatring i Etnedal», siste utgåve frå 2016, viser dei ulike moglegheitene for klatring i kommunen, i tillegg til at dei også inngår i den nasjonale klatreføraren. Det er eit stadig veksande klatremiljø i Valdres, men få aktive blant innbyggjarane i Etnedal. Derimot er klatrefelta mykje brukt både av utlendingar, klatrarar frå andre delar av Norge og av folk med hytte i kommunen.

Vedlikehald

Gjøvik klatrekubb, Lillehammer klatrekubb og Valdres klatrekubb er blant aktørane som står for aktivitet og vedlikehald. Valdres klatrekubb eig og driftar Hansespranget, som mellom anna har nybyrjarløype. Ved nybyrjarkurs i Valdres klatrekubb, er det Hansespranget som blir brukt til utandørs klatring. Madslangrudberget (Flaggsvaet) er det Gjøvik klatrekubb som har tilrettelagt, mens Jarberget heilt sør i kommunen blir drifta av Valdres klatrekubb, grunneigar og andre frivillige. Vedlikehaldet består mellom anna i å pusse klatrerutene for å fjerne mose, halde nede vegetasjon samt skifte ut og vedlikehalde boltar.

Jarberget er eit av fleire populære klatrefelt. Foto: Håvard Telstø

Legge til rette for lokalt klatremiljø

Moglegheitene for klatring, både for nybyrjarar og erfarte, kan bidra til å gjera Etnedal og nabokommunane attraktivt både som reisemål og bustadområde. Er du aktiv innanfor klatring i Norge, er det truleg nettopp klatring du forbind med Etnedal. Etnedal idrettslag er i gang med å bygge opp eit tilbod innanfor klatring, noko som etter kvart kan bidra til å bygge opp eit lokalt miljø.

Klatring og verdiskaping

Lokale samarbeid vil truleg vera avgjerande for å få opp interessa i lokalbefolkinga, både med tanke på utøvarar og verdiskapinga rundt

aktiviteten. Med fleire aktive klatrarar i Etnedal og nabokommunane, vil dei unike moglegheitene i Etnedal kunne bli meir synlege, og bidra til anna verdiskaping. Nærings- og reiselivet er blant aktørane som vil kunne dra nytte av klatring som attraksjon i kommunen.

Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet (2.4) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Legge til rette for meir klatreaktivitet blant lokale barn, unge og vaksne	Open dag med lågterskel-klatring Bygge opp fritidstilbod Vurdere utlån av utstyr på BUA Etnedal	2022-2023	Etnedal idrettslag Valdres klatreklubb Etnedal frivilligsentral
Synleggjera og marknadsføre klatremøgleheitene	Produsere ny brosjyre og informasjon på nett	2024	Etnedal idrettslag Valdres klatreklubb Lokale bidragsytarar Etnedal kommune
Vedlikehalde og driftet klatrefelta	Klatremiljøa og andre frivillige	Heile planperioden	Valdres Klatreklubb Andre klatrekubbar Frivillige Grunneigarar

2.5 Turar på åsar og fjell - sommar og vinter

Det er aldri langt til fjells eller til høgareliggende skogsområder i Etnedal. Litt oppe i høgda byr kommunen på luftige friluftsopplevelingar, i nærleiken av hytte- og seterområde eller i høgfjellet.

Synnfjellet byr på luftige opplevelinger i høgfjellsnatur. Foto: Håvard Telstø

Sommarstigar

Det er fleire merka turstigar og turmål i hytteområde og andre stader med god tilgjengeleheit, mellom anna Etnedal turlag sine sju faste toppturar. Etnedal kommune har i utgangspunktet inga rolle i etablering og drift av slike sommarstigar, men yter årleg tilskot til lag og foreiningar som tar på seg slikt ansvar. Kommunen kan også vera ein samarbeidspartner når lag og foreiningar ynskjer å forbetra eller etablere nye merka stigar, og har i nokre tilfelle stått for skilting og merking.

Skiløyper

Etnedal har eit stort skiløypenet, i hovudsak ut frå hytteområda i kommunen. Løypenettet er variert med løype både i høgfjellet og i skogsområde, og det blir preparert med både trakkemaskinar og snøscooter. Det er ulike løypelag som styrer og driftar løypene, og mesteparten av løypene er synlege i kart på nettsidene [skisporet.no](#) og [loyper.net](#). Etnedal kommune har inga rolle i drifta av løypene, men yter årleg tilskot til lag og foreiningar som tar på seg slikt ansvar. Kommunen kan også vera ein samarbeidspartner når lag og foreiningar ynskjer å forbetra løyper eller etablere nye, og ein rettleiar overfor løypelaga til dømes i arbeid med å søkje tilskot til ulike tiltak knytt til drifta.

Sykkelturar

Det er mange moglegheiter for flotte sykkelturar i Etnedal, spesielt på grusvegar i dei høgareliggende områda, men det er gjort lite med merking og beskriving av turane. Etnedal utvikling/Valdres destinasjon merka for nokre år tilbake enkelte sykkelrutar og laga turbeskriving for desse. Det er behov for å gjennomgå desse på nytt og mellom anna forbetra skiltinga. Turbeskrivingar og synleggjering av turmoglegheitene vil og vera et godt tiltak.

Fiske

Etnedal kan tilby fiske i varierte omgjevnader i elver, fjellbekkar, tjern og fjordar. Om du ynskjer å fiske frå land eller båt, med mark, sluk eller flue, eller om du vil fiske med oter eller garn, så er moglegheitene mange.

Fiske i Etnedal er organisert gjennom fiskelag eller grunneigarlag for dei ulike områda. Grunneigarar og lokale forretningar sel fiskekort, som er tilgjengeleg for dei aller fleste områda. Informasjon om dei ulike områda finn du på heimesida til kommunen, [www.inatur.no](#) og [www.fisking-i-valdres.no](#).

Kanopadling

Det er mange fine vatn i Etnedal som er eigna for kanopadling. Mellom anna brukar friluftsliv valfag ved Etnedal skule og friluftsskulen kano mykje på vatn som Garin, Sebu-Røssjøen, Hafsenn og Øyangen. I tillegg til organisert kanopadling for barn og unge, kan vi arbeide for betre informasjon og tilrettelegging generelt, når det gjeld slike moglegheiter i kommunen. Øyangen vurderer vi som godt eigna til uorganisert padleaktivitet. Kommunen vil arbeide for å få kartlagd innsjøen med tanke på kanopadling, for å kunne utarbeide padlekart. Det er også behov for å legge til rette for parkering og utsetting, samt laga leirplass på ein holme. Slike tiltak kan gjennomførast i samarbeid med Valdres friluftsråd. På BUA Etnedal er det kano tilgjengeleg for utlån.

Turar på åsar og fjell (2.5) - arbeid i planperioden

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Stig- og løypetilskot	Vidareføre tilskot til stigar og løyper. Utlysing ut ei gong i året.	Heile planperioden	Etnedal kommune
Informere og marknadsføre turmoglegheiter betre	Bruke heimesida, UT.no og sosiale media	Heile planperioden	Etnedal kommune Etnedal turlag
Legge til rette for padling på Øyangen	Etablere plass for utsetting, lage padlekart, publisere på UT.no	2024	Etnedal kommune Valdres friluftsråd Visit Valdres
Sykkelruter	Forbetre skilting på eksisterande og skilte nye. Lage turbeskrivingar og publisere på UT.no	2025-2026	Etnedal kommune Valdres friluftsråd Visit Valdres
Turstig Fjellsetra-Feplassen	Rydding, merking og skilting. Vil gje moglegheit for rundtur i Synnfjellet	2023	Etnedal kommune Valdres friluftsråd Hytteforeninger
Utfartsparkering ved Fjellsetra	Etablere ny parkering	2022	Etnedal kommune Valdres friluftsråd Grunneigar
Utfartsparkering ved Feplassen	Etablere ny parkering	2022	Etnedal kommune Grunnaigar

Del 3: Kultur og idrett som møteplass

«En god kulturell grunnmur og en god sosial infrastruktur med et mangfold av arenaer, er (...) en forutsetning for deltagelse og inkludering», heiter det i *Kulturstrategi for Innlandet fylkeskommune 2022-2026*. Gode møteplassar og eit aktivt organisasjonsliv blir løfta fram i *Innlandsstrategien* (2020-2024), som ledd i å inkludere alle i eit fellesskap. Både i kommuneplanens samfunnsdel og i befolkningsutviklingsplanen for Etnedal kommune er «møteplassar» eit sentralt omgrep.

Kulturell aktivitet, frivillig innsats og felles opplevingar bygger identitet og eigarskap i eit lokalsamfunn. Møteplassane som kulturlivet og idretten skapar har stor betydning for trivselen i lokalsamfunnet. Møtestadene kan vera faste og stadbundne, som grendehus, skular og bibliotek, men også enkeltarrangement som samlar folk rundt ein interesse eller aktivitet. Kulturskulen og biblioteket er sentrale aktørar her, i tillegg til at lag og foreiningar er viktige samarbeidspartnarar for kommunen når slike arenaer skal skapast og utviklast.

Kommunen sin folkehelseoversikt (2019) løfter mellom anna fram sosiale og kulturelle møteplassar som ein måte å motverke einsemd på, og som arena for inkludering av ulike grupper. Frivillige aktørar blir trekt fram som ein viktig ressurs for å redusere barrierane for å delta, og for å styrke sosiale nettverk. Samarbeid og dialog mellom kommunen og frivillige lag og organisasjonar er avgjerande.

3.1 Den inkluderande Etnedals-idretten

«Idretten er landets største frivillige bevegelse», heiter det i stortingsmeldinga *Den norske idrettsmodellen*. Idretten bidrar til personleg utvikling, glede og meistring, og har samstundes ein samfunnsbyggande funksjon. Lokale idrettstilbod bidrar til gode og trygge oppvekstvilkår, og er ein svært viktig inkluderingsarena i samfunnet (Meld. St. 26 (2011-2012): 66).

Tilbodet innan organisert idrett er godt og variert i Etnedal. Etnedalshallen er knutepunktet for mykje av det, men dei seks idrettslagene sørger også for aktivitetar på andre arenaer, både sør og nord i kommunen. Her er status for idrettslagene i kommunen i 2021:

Lag	Medlemer totalt	Tal på barn/unge	Aktivitet
Dalsfjord idrettslag	52	13	Fotball, volleyball, leik
Etnedal fotballklubb	113	64	Fotball
Etnedal idrettslag	205	118	Turn, handball, volleyball og allidrett
Etnedal skilag	190	90	Langrenn og hopp
Høljarast idrettslag	83	31	Fotball, sykkel, ski
Etnedal skytterlag	164	24	Skytetrening, konkurranse og stemner - bane, innandørs og felt

Idrettslaga bidrar til å fremme fysisk aktivitet og idrettsglede, med fokus på kvalitet og meistring. I tillegg er aktivitetane svært viktige arenaer for integrering og inkludering, spesielt for barn og unge. Det skal vera låg terskel for å delta i idrettsaktivitetar i Etnedal, noko idretten og kommunen samarbeider om mellom anna ved at kommunen sine lokale er til fri bruk for idrettslaga. Det bidrar til låg medlemskontingent, slik at alle skal ha moglegheit til å delta på dei aktivitetane dei ynskjer.

Idretten i Etnedal er avhengig av at alle lag jobbar på ein måte som sørger for at utgiftene til kvart enkelt medlem blir så låge som mogleg. Slik lukkast vi med størst mogleg aktivitet for flest mogleg, særleg blant barn og unge. Her er nokre nøkkelpunkt for kulturen i Etnedals-idretten:

- Samarbeidsavtalen mellom kommunen og idretten sørger for ein organiséringspraksis som ikkje kveler idretten økonomisk, samstundes som vi skal dele på utgiftene
- Breitt tilbod for barn og unge, både idrettsleg og sosialt: Kvalitet - meistring - idrettsglede
- Alle er velkomne. Låg terskel for å delta på treningar og arrangement. Utøvarane betalar ein låg kontingenent som inkluderer alle aktivitetar.
- Den sterke dugnadsånden skapar møteplassar og bidrar til inkludering
- Praksisen sikrar arbeidet for integrering og mot utanforskap.

Idretten i Etnedal meiner sjølv at kommunen har det mest inkluderande idrettstilbodet i Innlandet!

Mange turnarar frå Etnedal deltok på turnstemnet på Harestua i 2019. Foto: Jane Iren Solbrekken-Nygård.

Idrettsrådet

Alle idrettslag skal ifølgje Norges idrettsforbund (NIF) sitt lovverk vera medlem av eit idrettsråd. Idrettslag med medlemskap i NIF blir automatisk medlem i idrettsrådet i kommunen. Idrettsrådet skal arbeide for best moglege tilhøve for idretten i kommunen. Det skal vera ein arena for samarbeid mellom dei ulike idrettslaga, mellom idretten og kommunen, og mellom laga og idrettskretsen. I Etnedal har vi seks representantar i idrettsrådet, og kulturkonsulenten i kommunen har sekretærfunksjonen.

Idrettslaga har ulike aktivitetar og delvis ulike fysiske arenaer, og idrettsrådet er derfor ein viktig møteplass for idretten i kommunen. Gjennom idrettsrådet blir idretten sterkare, den får til meir, og fleire gode idear og samarbeid oppstår. Idrettsrådet sikrar dialog mellom laga, slik at dei arbeider etter dei same premissane og med felles målsetjingar. At kommunen syter for sekretær, gjer dialogen mellom idretten og kommunen god og føreseieleg. Med kulturkonsulenten som bindeledd, ligg det også til rette for samarbeid med andre råd og organ, til dømes kulturrådet og ungdomsrådet.

Idrettsrådet ynskjer å bli meir synleg overfor politisk leiing, og legg opp til ei årleg orientering i kommunestyret.

Drift og vedlikehald av Etnedalshallen

For å sikre god samhandling og ansvarsfordeling når det gjeld drift av Etnedalshallen, har kommunen og idrettsrådet utarbeida ein samarbeidsavtale, sist justert i 2020. Viktige premiss i samarbeidet, som er definert i avtalen, er fordeling både av utgifter og ansvar. Dei komande åra vil det bli behov for å leggje nytt kunstgras og å bytte ut sportsgolvet. Det er sett i gang ein prosess der kommunen og idrettsrådet saman skal koma fram til ein modell for finansiering, og der søking på spelemidlar og andre tilskot blir ein viktig del av arbeidet. I punkt 5.7. i avtalen heiter det: «Når det oppstår behov for større vedlikehold av eller investeringer i utstyr, skal kommunen og idretten avtale hva som skal gjøres og hvordan kostnadene skal fordeles mellom partene.»

Klubbrenn arrangert av Etnedal Skilag er populære. Bildet er frå eit renn ved skulen i januar 2022. Foto: Øyvind Bergene

Større idrettsarrangement - samlande og synlege

Etnedal er arena for ei rekke ulike idrettsarrangement, noko som både verkar samlande for dei som bor i kommunen og bidreg til at Etnedal får vist seg fram. Kvalitet og venlegheit er stikkorda når etnedalsidretten saman arbeider for at kommunen og idrettsmiljøet skal vise seg frå si beste side - på turneringar, cupar, renn og andre arrangement. Idretten i Etnedal ynskjer å halde fram med dei faste arrangementa, og også utvikle nye. Gjennom åra med smittevern-restriksjonar på grunn av pandemi, har fleire arrangement vorte avlyst, men idretten i Etnedal er klare for å ta opp att tradisjonane, samstundes som pauza har gjeve rom for å tenke nytt. Her er ei oversikt over ulike arrangement som idretten står for gjennom året, der to nye arrangement er markert med grått:

	Dals-fjord IL	Etnedal FK	Etnedal IL	Etnedal skilag	Høljarast IL	Etnedal skytter-lag	Idrettsrådet
Gjen-nom året		30-40 kampar mellom mai og oktober - Mosletta og Oset stadion		Ti klubbrenn i løpet av vinteren			
Jan.							
Feb.		Fotballcup i Etnedalshallen		Grendastafett			
Mars				Ski-sportens dag			
April			Vårshow - turn	Jomfru-slett-fjellet rundt			
Mai							
Juni							
Juli						Busten-skjold-stevnet	
Aug.				Tour de Synnfjell			Grenda-cup fotball
Sept.							
Okt.		Kultur-dagatn: Open hall	Kultur-dagatn: Open hall				
Nov.						Rakfisk-smellen	
Des.							

Idretts- og nærmiljøanlegg i grenlene

Dalsfjord idrettslag, Etnedal skytterlag og Høljarast idrettslag driftar kvart sitt klubbhus og utandørs idrettsanlegg. Fleire av Idrettslagene driftar viktige møteplassar i grenlene, ikkje berre typiske idrettsarenaer. Tabellen under viser alle anlegg der idrettslagene i Etnedal idrettsråd har søkt spelemedlar, og derfor har ansvar for drift og vedlikehald, slik anleggsregisteret ser ut i 2022:

Anleggsnavn	Stad	Eigar	Anleggstype
Gamlestølen orienteringskart	Gamlestølen	ETNEDAL IDRETTSLAG	Orienteringskart
Tonsåsen orienteringskart	Tonsåsen	ETNEDAL IDRETTSLAG	Orienteringskart
Espelibygda orienteringskart	Espelibygda	ETNEDAL IDRETTSLAG	Orienteringskart
Haugalia Orienteringskart	Haugalia	ETNEDAL IDRETTSLAG	Orienteringskart
Etnedal skytebane 200 m	Etnedal skytebane	ETNEDAL SKYTTERLAG	Riflebane (ute)
Etnedal skytebane 100 m	Etnedal skytebane	ETNEDAL SKYTTERLAG	Riflebane (ute)
Etnedal elgskytebane	Etnedal skytebane	ETNEDAL SKYTTERLAG	Viltmålbane (ute)
Etnedal skytebane servicebygg	Etnedal skytebane	ETNEDAL SKYTTERLAG	Klubbhus
Etnedal skytterhus	Etnedal skytebane	ETNEDAL SKYTTERLAG	Klubbhus
Steinsetbygda lysløype	Steinsetbygda	ETNEDAL SKILAG	Tur-/skiløype
Etnedal skule lysløype	Etnedal skule	ETNEDAL SKILAG	Tur-/skiløype
Urberg hoppbakke	Urberg	ETNEDAL SKILAG	Hoppbakke
Urberg hoppbakke	Urberg	ETNEDAL SKILAG	Hoppbakke
Urberg hoppbakke	Urberg	ETNEDAL SKILAG	Hoppbakke
Urberg hoppbakke	Urberg	ETNEDAL SKILAG	Hoppbakke
Granumsbygda lysløype	Granumsbygda	ETNEDAL SKILAG	Tur-/skiløype
Etnedal skule skileikanlegg	Etnedal skule	ETNEDAL SKILAG	Skileikanlegg
Oset garderobeanlegg	Oset idrettsplass	DALSFJORD IDRETTSLAG	Garderobebygg
Oset gressbane	Oset idrettsplass	DALSFJORD IDRETTSLAG	Fotballbane gress
Mosletta garderobeanlegg	Mosletta idrettsplass	HØLJARAST IDRETTSLAG	Garderobebygg
Mosletta gressbane	Mosletta idrettsplass	HØLJARAST IDRETTSLAG	Fotballbane gress
Mosletta ballbinge	Mosletta idrettsplass	HØLJARAST IDRETTSLAG	Ballbinge
Mosletta sykkel- og aktivitetsløype	Mosletta idrettsplass	HØLJARAST IDRETTSLAG	BMX-anlegg

Etnedal kommune ynskjer å oppretthalde ein desentralisert struktur på idrettsanlegga, med Etnedalshallen som eit hovudanlegg midt i kommunen. I anleggsregisteret finn vi også fleire idretts- og nærmiljøanlegg som kommunen har hovudansvar for:

- Sandvolleyballbane på Bruflat
- Haugalia nærmiljøanlegg (fotballøkke)
- Etnedalshallen:
 - o Friidrettsanlegg
 - o Kunstgrasbane
 - o Skytehall
 - o Styrkerom
- Etnedal skule:
 - o Svømmebasseng
 - o Garderobebygg
 - o Grusbane
 - o Gymsal
 - o Ballbinge
 - o Ballbane

Etnedal ungdomsråd har kome med fleire innspel og ynskje når det gjeld aktivitetsmoglegheiter i kommunen, mellom anna sykkelbane i skogen, frisbeegolf og skøytebane. Kommunen ynskjer å støtte initiativ frå lokale lag og miljø, og særleg samarbeid mellom fleire, gjerne der også ungdomsrådet er med.

Den inkluderande etnedalsidretten (3.1) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Vidareføre samarbeidsavtale mellom idretten og kommunen	Oppdatere ved behov	Heile planperioden	Etnedal idrettsråd Etnedal kommune
Vedlikehalde Etnedalshallen - kunstgras - sportsgolv	Tiltak ved behov - finne modell for fordeling av kostnadar Byte ut kunstgras og sportsgolv Søkje spelemidlar	Starte prosess i 2022	Etnedal idrettsråd Etnedal kommune
Vedlikehalde og drifta anlegga i kommunen	Dialog internt i kommunen og med samarbeidspartnarar Søkje spelemidlar	Ved behov	Idrettslag Etnedal idrettsråd Etnedal kommune
Halde fram med godt samarbeid mellom idrettsrådet og kommunen	Kommunen har sekretærfunksjon i idrettsrådet	Heile planperioden	Etnedal idrettsråd Etnedal kommune
Dele ut idrettspris	Idrettsrådet fattar vedtak. Kommunen står for utbetaling og diplom.	Annakvart år	Etnedal kommune Etnedal idrettsråd
Vurdere og prøve ut nye idrettsarrangement	Grendastafett på ski og grenada-cup i fotball	Frå 2022	Idrettslag
Kulturmidlar og andre tilskot	Idrettsrådet foreslår fordeling av kulturmidlar	Kvart år	Etnedal kommune Etnedal idrettsråd
Vurdere nye anlegg og tilbod, til dømes sykkelbane i skog, frisbeegolf og skøytebane	Samarbeid og dialog mellom kommunen, idrettsråd, ungdomsråd m.fl.	Heile planperioden	Etnedal idrettsråd Etnedal ungdomsråd Etnedal kommune

3.2 Aktivitetstilbod på Bruflat

Kommunesenteret Bruflat er ein møteplass for folk i alle aldrar, særleg om sommaren. Daglege servicefunksjonar er lokalisert her, men her finns også uformelle møteplassar utandørs, mellom anna knytt til Bruflatparken med leikeplass for barn. Andre aktivitetstilbod i sentrum har også i stor grad dei unge som målgruppe.

Eksisterande anlegg i sentrum

Innanfor eit lite område i sentrum finn vi både sandvolleyballbane, skateboard-rampe, Tufteparks, leikeplass og grasslette med fotballmål. Driftsavdelinga i kommunen klypper gras, og har ansvaret for vedlikehald av leikeplassen og sandvolleyballbanen, i samarbeid med kulturkontoret. Elles er den daglege drifta av anlegga eit samarbeid mellom kulturkontoret, ungdomsklubben og ungdomsrådet. Det var Etnedal idrettslag som kjøpte inn utstyr til sandvolleyballbanen, medan kommunen er eigar av banen.

Tufteparksen vart opna og tatt i bruk i august 2020, med ungdomsrådet som initiativtakar, og i samarbeid med Etnedal ungdom- og fritidsklubb. Ungdomsrådet var også ansvarleg for å få etablert skateboard-rampa.

I Bruflat sentrum er mange funksjonar og tilbod samla på eit lite område, mellom anna fleire uformelle møteplassar.

Mogleige framtidige anlegg i sentrum

Kommunen har hatt dialog med ungdomsrådet, idrettsrådet og frivilligsentralen om mellom anna pumptrack (sykkelbane), aktivitetspark, frisbeegolf, ballbinge, zip-line og skøytebane i Bruflat-/ Haugalia-området. Vi vil bruke tid i planperioden for å vurdere kva innbyggjarane og dei frivillige laga på sikt ynskjer å få til, og korleis aktivitetstilboda i så fall skal bli drifta og vedlikehalde. I fyrste omgang prioriterer vi å arbeide vidare med pumptrack, noko ungdomsrådet har vore spesielt interessert i.

Andre aktuelle område for utvikling av nærmiljøanlegg er Moajordet og Steinsetbygda - sjå under «Møteplassar i grendene».

Aktivitetstilbod på Bruflat (3.2) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Jamleg tilsyn med anlegg og apparat - tiltak ved behov	Kulturkontoret, ungdomsklubben og driftsavdelinga samarbeider	Heile planperioden	Etnedal kommune
Arbeide for å etablere pumpptrack i Bruflat- /Haugalia-området	Samarbeid mellom kommunen, ungdomsrådet, idrettsrådet og frivilligssentralen	2022-2024	Etnedal kommune
Vurdere fleire aktivitetstilbod	Dialog mellom kommunen, ungdomsråd, kulturråd, idrettsråd og frivilligssentralen	2024	Etnedal kommune

3.3 Biblioteket som møteplass

Eit levande samfunn treng nøytrale arenaer for møte mellom menneske, der det blir lagt til rette for meiningsutveksling og debatt. Drift av bibliotek er ei lovpålagt oppgåve for kommunane. Etnedal folkebibliotek er lokalisert på kommunehuset, saman med servicekontoret. På den måten er det lett tilgjengeleg, og synleg for alle som kjem til kommunehuset.

Litteraturformidling for barn og unge

Biblioteket samarbeider med skulen og barnehagen, mellom anna ved at bibliotekaren møter barnehagebarn og elevar på deira arenaer. Bibliotekaren formidlar bøker, arrangerer forfattarbesøk samt lagar bokkasser til bruk i klassene knytt til etterspurt utval eller tema. Biblioteket har noko ansvar for bokrommet på skulen.

Folkebiblioteka har litteraturformidling til barn og unge som ein av sine sentrale oppgåver, og ifølgje stortingsmeldinga *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* viser statistikken at biblioteka i Norge låner ut fleire bøker for barn enn for vaksne (St. Meld 2020-2021: 117). Etnedal folkebibliotek ynskjer å styrke posisjonen som litteraturformidlar for eit mangfold av grupper, spesielt barn og unge, og innanfor ulike sjangrar. Biblioteket vil også arbeide for at barn og unge møter nynorsk litteratur og språk, noko som også er framheva i den nemnde stortingsmeldinga (St. Meld 2020-2021:118).

Det er starta på eit samarbeid mellom biblioteket og ungdomsrådet som vil bli vidareført når tiltaka knytt til koronapandemien tillét det. Ungdomsrådet ynskjer å legge til rette for at ungdom i større grad skal bruke biblioteket som møteplass, noko kulturkontoret, ungdomsrådet og biblioteket vil bidra til. I tillegg samarbeider kulturkontoret, skulen og biblioteket om tilbod innanfor Den kulturelle skulesekken (DKS) (sjå meir i kappitlet om DKS). Biblioteket er ope ein laurdag i månaden. Framover skal vi jobbe for å fylle nokre av laurdagane med arrangement eller spesielle tema for barn og familiær.

Tilhøva for arrangement på biblioteket

Ved å flytte på bokreolar, kan ein få plass til stolar til opp mot 40 personar ved arrangement, men oftast er det mindre arrangement her. Arrangementa kan vera i samarbeid med lag og foreiningar, kulturkontoret eller med frivilligentralen. I tillegg er biblioteket ein viktig aktør i programmet for Kulturdagatn, både med tilbod på biblioteket og som samarbeidspartner ved andre arrangement.

Biblioteklokalet på kommunehuset kan opplevast som mørkt, sidan himling og veggar er kledd med ubehandla panel som har mørkna mykje sidan det nye kommunehuset sto ferdig. Det er også trøngt og lite fleksibel slik det er i dag, med tanke på at det må til ein del rigging og tilpassing ved arrangement. Med biblioteket i same lokale som servicekontoret, er det utfordrande å ha aktivitetar i lokalet i kommunen si opningstid. I framtida bør vi sjå på moglege tilpassingar av lokalet, for å gjera det meir fleksibel og brukarvenleg.

Kafélokalet på kommunehuset er eit rom som kan brukast til bokveldar, foredrag og andre arrangement ved biblioteket, også på dagtid. Ein direkte åtkomst til kafélokalet frå biblioteket ville ha gjort sambruken enklare, men eventuelle løysingar for slike tiltak må vurderast i samanheng med framtidig bruk av kafé-lokalet. Biblioteket kan også bruke andre lokale til sine aktivitetar, både kommunale og til dømes grendehus.

Vi bør arbeide for å styrke biblioteket som møteplass, for ulike grupper og folk i alle aldrar. Etnedal folkebibliotek bør arbeide for i større grad å tiltrekke seg barn, ungdom og unge vaksne.

Valdresbiblioteka styrker det lokale tilbodet

Alle folkebiblioteka i Valdres, samt biblioteket på Valdres vidaregåande skule, har jamlege møte, noko som styrkar kompetansen og tilboden ved biblioteka i regionen. Samarbeidet gjev mellom anna utslag i felles prosjektsøknadar og arrangement, til dømes Valdres Litterurfest, som vart arrangert for første gong i 2021. Litterurfesten gjekk føre seg over tre veker i august og september, med arrangement på alle biblioteka i Valdres. Prosjektet blir vidareført i 2022, og målet er at dette blir eit årleg felles Valdresbibliotek-arrangement.

Biblioteket som møteplass (3.3) - arbeid i planperioden			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Arbeide for betre fysisk tilrettelegging for meir fleksibel bruk av lokalet	Ommøblering og måling	2022-2025	Etnedal kommune
Styrke biblioteket som møteplass for ungdom	Samarbeid med ungdomsrådet	Heile planperioden	Etnedal folkebibliotek Etnedal ungdomsråd
Gode tilbod for barn og unge	Halde fram med samarbeid med skule, barnehage og Den kulturelle skulesekken	Heile planperioden	Etnedal folkebibliotek

	Arrangement for barn enkelte laurdagar gjennom året		
--	---	--	--

3.4 Kulturskulen - ei investering for eit vitalt lokalsamfunn - kreativ, aktiv og levande

Etnedal kulturskule vart oppretta i 1998. Alle kommunar er pålagt gjennom Opplæringslova å drifte ein kulturskule. I paragraf 13-6 heiter det: «Alle kommunar skal aleine eller i samarbeid med andre kommunar ha eit musikk- og kulturskuletilbod til barn og unge, organisert i tilknytning til skoleverket og kulturlivet elles.»

Etnedal kulturskule har som mål å vera eit ressurssenter i bygda, først og fremst som eit tilbod til born og unge frå 1. klasse og oppover. I kulturskulen får elevane undervisning i ulike kunst- og kulturuttrykk gjennom kreativ læring og oppleving, og dei kan oppdage og utforske nye sider ved seg sjølv.

Ifølgje Norsk kulturskoleråd sin rammeplan skal kulturskulane:

- *gi alle elever mulighet til å utvikle kunnskaper og ferdigheter i kunstfag*
- *gi alle elever mulighet til å finne og formidle egne kunst- og kulturuttrykk*
- *styrke elevenes estetiske, sosiale og kulturelle kompetanse*
- *styrke elevenes evne til kritisk refleksjon og selvstendige valg*
- *gi fordypningsmuligheter som kan danne grunnlag for videregående og høyere utdanning innen kunst- og kulturfag*
- *i samarbeid med skoleverket bidra til et helhetlig kunst- og kulturfaglig tilbod til alle barn og unge*
- *som lokalt ressurssenter medvirke til å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse*
- *i samarbeid med kulturlivet tilby kunst- og kulturfaglig støtte til opplæring og formidling til hele lokalsamfunnet*

I rammeplanen sitt formål heiter det også mellom anna: «Kulturskolens hovedanleggjende er å utvikle og ivareta kunstnerisk og kulturell kompetanse. Til grunn ligger et helhetlig syn på mennesket og ideen om at alle mennesker har formsans og uttrykksbehov som kan utvikles gjennom opplæring.» I tillegg til å ha fokus på enkeltelevane og deira individuelle utvikling, har kulturskulen som mål å ta ei rolle i samfunnet.

Kulturskulen som ein synleg aktør i lokalsamfunnet

At elevane skal «bli ressurspersoner som bidrar til et levende kulturliv» er eit av dei overordna måla for faget musikk, formulert i fagplanane som kulturskulane i Valdres arbeider etter. Med andre ord vil innsatsen som blir gjort i kulturskulen i dag, gje resultat også på lang sikt, i form av utøving av musikk og andre kulturuttrykk i samfunnet vårt. For den enkelte elev er kjensla av meistring og evne til formidling viktige opplevingar, men den enkelte kan også gje andre menneske unike kulturopplevingar. Både som elev i kulturskulen og som kulturutøvar i framtida vil den enkelte kunne bidra til å gje innbyggjarane møteplassar, og til å samle folk rundt felles opplevingar. Dei som er elevar i

kulturskulane i dag, kan seinare bli drivkrefter i kommunen sitt kulturliv, og dei vil kunne ta med seg bygda ut i verda og verda heim til bygda.

Kulturskulen skal vera eit ressurssenter som er synleg i bygda, og ein viktig samarbeidspartner for andre aktørar:

Kulturskolen skal samarbeide med skole- og kultursektor og medvirke til å styrke kompetanse og kulturell utfoldelse i lokalsamfunnet. Det innebærer et forpliktende samarbeid med barnehager, grunnskoler, videregående skoler, det lokale kulturlivet og profesjonelle aktører innen kunst- og kulturformidling (Norsk kulturskoleråd: Rammeplan).

Også stortingsmeldinga *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* (2020-2021) løfter fram rolla kulturskulen har som kulturelt ressurssenter i lokalmiljøet. Kulturskulen i Etnedal har faste konserter på Etnedalsheimen og på skulen, jamlege besøk i barnehagen og har ofte kunstnarlge innslag ved opning av kommunestyremøta. I tillegg har kulturskulen samarbeid med Bruflat sangkor, Bruflat musikklag og frivillige organisasjoner. Dirigentane i koret og musikklaget er tilsett i kulturskulen, og er derfor del av kollegiet. Elles er kulturskulen ein viktig aktør i kommunen sitt arbeid med UKM (Ung Kultur Møtes). Kulturskulen arrangerer faste jule- og sommarkonserter som er ope for publikum. Slik bidrar kulturskulen i stor grad til å gje innbyggjarane i Etnedal kulturopplevelingar. Men framsyningane er også ein del av opplæringa for kulturskuleeleverne. Alle elevar skal få hove til å uttrykke seg overfor eit bredt publikum. Konserter, førestillingar og utstillingar skal inngå i opplæringa som ein integrert del av undervisninga.

Kulturskulen har altså sentrale funksjonar i bygda, men også i landet: «Nasjonalt er den en del av en landsomfattende kulturell infrastruktur som bidrar til å løfte fram kunst og kultur som bærende elementer i samfunnsutviklingen», heiter det i rammeplanen.

Lærar Sidsel Albrigtsen Bakke underviser Ida Kringli Huset i kunstfag skuleåret 2021-2022.

Ein kulturskule for alle
Musikk og kultur skapar positive sosiale relasjonar. Kulturaktivitetar skapar arenaer for tilhørsle og sosialt fellesskap, og kan inspirere til deltaking i samfunnet, både i oppveksten og seinare. Kulturskulen skal anerkjenne og respektere mangfoldet, og både arbeide med tradisjonelle kulturuttrykk og med nye. Samarbeidet med grunnskulen bidrar til å gjera kulturskulen til eit tilbod for alle, som det skal vera enklast mogleg å delta i. Samstundes kan kulturskulen fungere som inkluderingsarena, der alle skal kunne kjenne seg som del av eit fellesskap.

For at det skal vera færrast mogleg praktiske utfordringar ved å gå på kulturskulen, følgjer undervisninga skuleruta. Aktivitetane i kulturskulen i Etnedal skjer på skulen i eigne lokale enkeltvis eller i grupper fortrinnsvis etter skuletid. Noko undervisning blir også gjeve i form av seminar og fellessamlingar. I 2021 innførte Etnedal kommune inntektsgradert betaling i kulturskulen, for at elevane sin deltaking ikkje skal vera avhengig av den enkelte families økonomi, og for at fleire barn skal ha moglegheit til pedagogisk opplæring i kulturskulen. Kulturskulen bør vera eit ope tilbod til alle barn i skulealder uansett betalingsevne.

Stortingsmeldinga *Oppleve, skape, dele* (2020-2021) peiker på at sjølv om det lenge har vore eit mål at kulturskulane skal vera tilgjengeleg for alle som ynskjer å delta, er rekrutteringa ujamn når det gjeld kjønn og sosioøkonomisk bakgrunn. Berre 13 prosent av barn i grunnskulealder i Norge er elevar i kulturskulen, 35 prosent av dei gutar og 65 prosent jenter. På bakgrunn av ein kulturskulerapport frå 2019 blir «den typiske kulturskoleeleven (...) beskrive som eit barn eller ein ungdom frå ein ressurssterk familie med høgt utdanna og kulturinteresserte foreldre». Undersøkingar viser også at kulturskulane har utfordringar med å inkludere barn med innvandrarforeldre, då tilbodet kan bli opplevd som framand, og i tillegg at reiseveg og skyss kan utgjera ei barriere for fleire (Meld. St. 18 2020-2021:64).

I Etnedal er ein tredel av barna i grunnskulealder kulturskoleelevar, noko som er ein stor andel samanlikna med tala på landsbasis. Sosioøkonomiske forskjellar er truleg i mindre grad avgjerande for deltaking enn i større kommunar, og det blir arbeida aktivt med rekruttering og tilpassing.

Fleksibilitet i tilbod og nivå

Undervisningstilbodet i kulturskulen skal vera mangfoldig, og nå så mange som mogleg. Tilbodet i kulturskulen i Etnedal blir jamleg justert ut frå etterspurnad, og i dialog med elevar og føresette. Tilboda skuleåret 2021-2022 er piano, keyboard, kyrkjeorgel, hardingfele, fiolin, gitar, bassgitar, ukulele, band/samspel, tradisjonssong, kor, kunstfag, dans og teorikurs. Tidlegare har foto og film vore ein del av tilbodet, og også handverksfag som trearbeid og knivsliping. Slike fag ynskjer kulturskulen å vurdere å opprette på nytt, dersom lærarressursar er tilgjengelege. Fleire handverksfag kan bidra til å nå gutane i større grad enn tilbodet gjer i dag. Av dei 47 elevane i kulturskulen skuleåret 2021-2022 er det 33 jenter og 14 gutar, så her samsvarer tala med det nasjonale bildet.

I mangfaldet inngår også lokal folkemusikk, som Valdres natur- og kulturpark (VNP) har tatt på seg eit spesielt ansvar for i den 10-årige planen for lokalsamfunnsutvikling i regionen (2017-2027). Måla knytt til folkemusikk som er nedfelt i VNP sin handlingsplan for 2022 tar i hovudsak for seg å auke talet på folkemusikkproduksjonar og å styrke framsyningsarenaene. Gjennom kulturskulen, den kulturelle skulesekken og den kulturelle spaserstokken, bidrar Etnedal kommune til å nå slike mål. Faga innanfor folkemusikk kan bidra til å gje elevane innsikt i den historiske og kulturelle samanhengen dei står i, og høve til å vidareføre og vidareutvikle ein tradisjon.

I tillegg til å ha eit mangfoldig og fleksibelt tilbod av sjangrar og kulturuttrykk, skal kulturskulen også tilpasse elevopplegga til ulike nivå. Kulturskulen organiserer seg gjennom tre program, slik at kulturskulen skal kunne gje eit tilbod til barn og unge med ulike føresetnader, ynskjer og behov:

Breiddeprogrammet er eit lågterskeltilbod og tilgjengeleg for alle.

Kjerneprogrammet er for elevar som er motivert for større undervisningsmengde og systematisk eigeninnsats. Undervisning og rettleiing er tilpassa den enkelte elev og går føre seg både individuelt, i grupper og ensemble.

Fordjupingsprogrammet er for elevar som har særleg interesse og føresetnader for å arbeide med faget. Det blir stilt krav til høg og målretta eigeninnsats og skal kunne kvalifisere for vidaregåande opplæring og høgare utdanning.

Elevane skal få tilbakemeldingar på eigen utvikling og eigne resultat gjennom utviklingssamtaler.

Ballettdansasar frå Etnedal kulturskule var med på framsyning i regi av Den Norske Ballettskole og Akademi i Fagernes kulturhus hausten 2019, saman med dansarar frå Frikar-akademiet. Foto: Morten Stensby/avisa Valdres

Kulturskulane i Valdres styrkar kvarandre

Som det er formulert i Norsk kulturskoleråd sin rammeplan, kan «interkommunale samarbeidsmodeller sikre økt mangfold og høy kvalitet i tilbudene». Mangfold og kvalitet kan vera utfordrande å få til i små kommunar som Etnedal. Men som på mange andre fagområde har kulturskulane i Valdres eit solid regionalt samarbeid, der aktiviteten blir koordinert og felles fagplanar blir utarbeida. Til dømes kan vi lesa i den lokale fagplanen for strykeinstrument: «Strykeinstrumentopplæring i Valdres har som mål å skape selvstendige musikere som vokser opp i et både sosialt og faglig miljø på tvers av kommunegrenser.» Aktiviteten i kulturskulen er altså alltid avgrensa til dei enkelte kommunane.

Kulturskulane i Valdres har stor nytte av ein kjøp- og salsaavtale mellom kommunane, som gjer det mogleg med større stillinger når lærarar arbeider i fleire kommunar. Til saman har kulturskulane i Valdres mellom 35 og 40 lærarar i større og mindre stillinger. Det interkommunale samarbeidet bidrar til verdifull erfaringsdeling mellom dei ulike rektorane og lærarane. I tillegg blir tidspunkt for konserter og andre arrangement i kulturskulane sin

regi koordinert. Rektornettverket har i samarbeid med alle kulturskulelærarane i Valdres utarbeida felles fagplaner i dei forskjellige disciplinane. Fristen for påmelding til kulturskulen er 1. april kvart år, mellom anna for at dei seks kulturskulane i Valdres skal kunne koordinere lærarressursane.

I tillegg gjer samarbeidet det enklare å jobbe saman med ulike prosjekt. Valdresstrykerne, FolkemusikkUNG og babysang («Småtrølltreff») er eksempel på interkommunale tilbod.

Eit anna felles prosjekt i Valdres er innføring av metoden «Vurdering for læring» der motivasjon, lærelyst, erfaringsdeling og elevinvolvering er sentralt.

Kulturskulen - ei investering for eit vitalt lokalsamfunn - kreativ, aktiv og levande (3.4) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Rekruttering	Konsertar på skulen og i barnehagen før påmeldingsfristen Informasjon til elevar og foreldre Bruke kommunens Facebook-side Samarbeid med skulen	Heile planperioden	Etnedal kulturskule
Vidareføre eit fleksibelt og breitt tilbod	Dialog både internt, regionalt og med innbyggjarar, elevar og føresette	Heile planperioden	Etnedal kulturskule
Samarbeid med føresette	Faste foreldresamtalar og foreldremøte	Samtale kvart halvår Foreldremøte ved skulestart	Etnedal kulturskule
Samarbeid regionalt	Møte i rektorforum Leiarmøte Austlandet Innføre «Vurdering for læring»	Seks gongar i året Ein gong i året	Kulturskulane i Valdres
Intern samordning av tema, tilbod og aktivitetar	Lærarmøte	Jamleg i heile planperioden	Etnedal kulturskule
Vidareføre inntektsgradert betaling	Organiserast av kulturskulen	Heile planperioden	Etnedal kulturskule

3.5 Årlege arrangement og møteplassar

Etnedal kommune er ansvarleg for, og involvert i, fleire arrangement gjennom året. Ein fellesnemnar for alle er at dei blir gjennomført i samarbeid med andre aktørar, både næringsliv og lag og foreiningar. Slike samarbeid er ein føresetnad for eit aktivt og variert kulturtilbod i Etnedal. Både kommunen og dei andre bidragsytarane bør arbeide for å inkludere ungdom, unge vaksne og familiær, slik at dei sjølve kan bidra til å forme programmet. I tillegg til arrangementa som kommunen har eit definert ansvar for, skal vi støtte opp om, og bidra i utvikling av, også nye arrangement og initiativ.

Kulturdagatn i oktober 2021 vart opna på Blåflat gard, mellom anna med musikalsk underhaldning ved Adrian Skogstad Kvernmo. Leiari i Etnedal kulturråd, Hege Bergmann Rotnes, held mikrofonen.

Kulturdagatn - kultur i haustfargar

I 2014 arrangerte Etnedal kommune dei første Kulturdagatn, i samarbeid med frivillige lag og foreiningar. Like mykje som å skapa nye kulturtilbod, har Kulturdagatn dei påfølgjande åra vore ein måte å synleggjera ein del av kulturlivet i kommunen på. Ni dagar i slutten av oktober har vorte fylt med eit mangfold av arrangement og aktivitetar, og programoversikter har vorte lagt i postkasser i heile kommunen. Utdeling av kulturprisen har vore ein del av programmet, og til dømes konsertar med kulturskulen - gjerne i samarbeid med Bruflat sangkor, foredrag med ulike tema, bokprat på biblioteket, halloween-feiring på ungdomsklubben, tur med turlaget og mykje anna. Eit godt samarbeid med lag og foreiningar i kommunen er avgjerande for gjennomføringa.

Kulturskulen har faste postar med konsertar i barnehagen, skulen og Etnedalsheimen, i tillegg til framsyning i samband med opning av Kulturdagatn og på kulturkvelden.

Eit viktig stikkord for Kulturdagatn er mangfald. Målsetjinga er at alle i Etnedal skal fatte interesse for noko av det som skjer i løpet av Kulturdagatn. Her skal det vera rom for det smale så vel som det breie. Tilboda under Kulturdagatn skal vera gjenjennelege for eit lokalt publikum, men samstundes by på programpostar som ikkje er ein del av det faste kulturtilbodet. Det er svært viktig at programmet blir forankra i det frivillige kulturlivet i kommunen, og at det nettopp er lag og foreiningar som «eig» arrangementet. Kommunen legg til rette for å få det realisert, og kan vera ein samarbeidspartner.

Nokre av arrangementa under Kulturdagatn bør ha kommunen som hovudarrangør. I så stor grad som mogleg bør arrangement i kommunal regi under Kulturdagatn vera gratis. I nokre høve kan det vera aktuelt å ta inngangspengar, i hovudsak det som inneber honorerte oppdrag.

Under kulturkvelden 2021 bidrog Geir Aage og Aage Sogn til god stemning. Foto: Hege Bergmann Rotnes.

Etnedalsdagane - møteplass og utstillingsvindauge

«Etnedalsdagane har som føremål å presentere og fremje Etnedal sin eigenart innan kultur og vere eit bidrag i utvikling av lokalt næringsliv», heiter det i statuttane for arrangementet, vedtatt av komiteen for Etnedalsdagane 11.1.2016. Statuttane slår fast at både utstilling, underhaldning og aktivitetar skal vera forankra i lokale tradisjonar frå Etnedal, Land og Valdres.

Det er lag og foreiningar i Etnedal som søker om å få arrangere Etnedalsdagane, og komiteen som vel arranger, etter utlysning i lokal media og andre informasjonskanalar. Fristen for søknad er 15. november kvart år. Kommunen stiller med sekretær i komiteen for Etnedalsdagane, der det også sit ein representant valt av kulturrådet, ein valt av idrettsrådet, ein valt av formannskapet og ein frå næringslivsorganisasjonen Etnedal

Utvikling. I tillegg til sekretærfunksjonen, har kommunen mellom anna ansvar for utlån og vedlikehald av utstyr til arrangementet.

Etnedalsdagane har vore arrangert i samfunnssalen og Etnedalshallen, samt uteområdet ved Etnedal skule, noko som er gratis for arrangøren.

Eventuelle endringar i statuttane er det komiteen som vedtar. Komiteen har altså ein viktig rolle i vidare utvikling av Etnedalsdagane. I statuttane er det fyrste helga i juli som er oppgjeve som tidspunkt, men i realiteten har arrangementet dei fleste åra gått føre seg siste helga i juli. Statuttane bør derfor bli oppdatert med riktig tidspunkt, og det kan også vurderast om det er andre punkt som treng oppdatering.

Komiteen, der både kommunen og frivilligheta er representert, bør jamleg ta stilling til korleis arrangementet bør utviklast vidare, og vera open for forslag og innspel frå innbyggjarane og frå frivillige lag. Slik vil Etnedalsdagane også i framtida bli ein viktig møteplass for heiltids- og deltidsinnbyggjarar i kommunen.

Etnedalsdagane samlar heiltids- og deltidsinnbyggjarar i alle aldrar rundt mellom anna scenearrangement, prisutdelingar, sal av lokalt handverk og aktivitetar som øksekasting og bruskassestabling. Her frå arrangementet i 2019.

Arrangement i kyrkjene

Begge kyrkjene - i Nord-Etnedal og på Bruflat - fyller viktige funksjonar som samlingsstader og arenaer for høgtider og merkedagar. Men kyrkja i Etnedal er også ein levande og kvalitetsbevisst kulturaktør. Kyrkjene eignar seg mellom anna godt som konsertarena både for solistar, grupper, kor og korps. Både galleri og kor kan brukast og er brukt, i tillegg til kyrkjerommet. Konsert i regi av Valdres Sommersymfoni er blant dei faste innslaga gjennom året, i tillegg til at kyrkjene er ein mykje brukta arena for julekonsertar, både i eigen regi og i samarbeid med kor og musikklag. Under Kulturdagatn inngår alltid kyrkja som ein av fleire kulturarenaer.

Arrangement på Bruflat

I åra 2020 og 2021 har Blåflat gard vorte ein ny arena for ulike arrangement, som styrkar Bruflat som sentrum. Bruflat kyrkje er ein annan arena for kulturopplevingar i sentrum, i tillegg til Bruflat badstue og Etna mølle. Bruflat badstue vart i 2021 kjøpt av den nye foreininga Bruflat badstues venner, og skal i framtida både brukast som kulturarena, møteplass og tradisjonell badstogo. Bruflatparken blir brukt i mai, mellom anna til feiring av nasjonaldagen. Vi kan tenkje oss at Bruflat sentrum kan bli arena for fleire samlande arrangement i åra som kjem, og vil drøfte ulike forslag og initiativ med andre aktørar. Arrangement på Bruflat, der folk møter kvarandre og skapar opplevingar, kan bidra til å styrke kommunenesenteret som møteplass.

Årlege arrangement og møteplassar (3.5) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Vidareføre og utvikle Kulturdagatn i slutten av oktober	Halde fram med godt samarbeid med lag og foreiningar	Kvart år	Kulturkontoret i Etnedal kommune Etnedal kulturskule Etnedal kulturråd Etnedal idrettsråd
Utdeling av kulturpris	Alle får høve til å sende inn forslag til kandidat Formannskapet fattar vedtak	Annakvart år	Etnedal kommune
Vidareføre og utvikle Etnedalsdagane siste helga i juli	Kommunen har sekretærrolle i komiteen for Etnedalsdagane Oppdatere statuttane ved behov Legge til rette for gjennomføring	Kvart år	Etnedal kommune Etnedal Utvikling Etnedal kulturråd Etnedal idrettsråd
Konsertar med Etnedal kulturskule	Kulturskulen organiserer	Jamleg	Etnedal kulturskule
Bidra i utvikling av nye arrangement	Dialog med frivillige og private aktørar Bidra med infrastruktur og gjennom etablerte tilskotsordningar	Heile planperioden	Etnedal kommune

3.6 Møteplassar for ungdom

Etnedal kommune skal jobbe for å skapa fleire og betre møteplassar og aktivitetar for ungdom og unge vaksne. *Kommuneplanens samfunnsdel 2016-2026* slår fast at barn og unge i Etnedal skal ha gode oppvekstvilkår, og at alle skal inkluderast. Vi skal ha inkluderande møteplassar for alle, og vi skal involvere ungdom i samarbeidet med lag og organisasjoner.

Etnedal ungdom- og fritidsklubb

Visjonen til ungdomsklubben i Etnedal er slik:

Alle ungdommer har tilgang til fritidsklubben, ungdomshus eller lignende åpne møteplasser, som oppleves relevant og bidrar til økt livskvalitet der frihet fra prestasjon på denne arenaen står sentralt.

Verdiane som styrer innhaldet i ungdomsklubben er definert i nokre nøkkelomgrep:
Demokrati - open og inkluderande - mangfald - toleranse - respekt - samarbeid - kreativitet - fleksibilitet.

Ungdomsklubben har sidan 2015 vore lokalisert i Etnedalshallen, der det er innreia «sosiale rom», med moglegheit for ulike aktivitetar. I klubben si opningstid har ungdomane også tilgang til eit møterom (brukt som filmrom av klubben) og idrettshallen. Dei siste åra har klubbkveldane sommartid vorte flytta til Bruflat sentrum, mens dei i vinterhalvåret har brukt lokala i «hallen».

Etnedal ungdom- og fritidsklubb er ein uformell og viktig møteplass for ungdom i kommunen. Frå venstre Emil Elg Fossum, Kirsti Bergsbakken Grønbrek, Thea Lofthus, Vegar Bøe, Karoline Stubbene og Ali Alshaban. Foto: Øyvind Rust.

Vi tar med eit utdrag frå visjonen som er utarbeida av Etnedal ungdom- og fritidsklubb (EUFK):

EUFK er åpen og inkluderende hvor vi vektlegger verdien av mangfold. Ved å vise toleranse og respekt skal klubben legge til rette for at mennesker med ulik bakgrunn og tenkemåter sammen kan jobbe effektivt mot felles mål. Dette bidrar til bedre problemløsing, økt kreativitet, større fleksibilitet og styrker vår kultur og språk.

EUFK skal være en kunnskapsbasert organisasjon med høy troverdighet. Organisasjonen skal være et naturlig referansepunkt i ungdomsfaglige- og politiske spørsmål, og skal bidra med kvalitetssikret informasjon og innspill.

EUFK har en helhetlig tilnærming til ungdomsarbeid der både det sosiale og kulturelle er gjensidig avhengig av hverandre. En tverrfaglig tilnærming er derfor sentral i vårt arbeid. Samarbeid er helt sentralt i organisasjonen internt og eksternt

Ungdomsklubben er ein sentral berebjelke i det sosiale livet til ungdomane i Etnedal. Som det er nedfelt i den overordna visjonen, skal klubben vera ein stad utan prestasjonspress, der det er plass til alle. Også dei som ikkje trivst med organiserte aktivitetar, skal kunne kjenne seg inkludert og trygg på ungdomsklubben. Likevel arrangerer ungdomsklubben tilbod som til dømes turar til alpinanlegg, bowling, motordag, politibesøk, trafikkdag, LAN (over ei heil helg) filmkveld og karaoke. Kvar haust arrangerer klubben Hallowiiin saman med biblioteket, og før jul er det grautkveld.

Ungdommane får sjølv vera med på å forme innhaldet i klubbtildobet. Frå venstre Øystein Bergene, Kristoffer Øvrebø Øybakken og Daniel Bujar Åmodt. Foto: Øyvind Rust

Klubbkveldar utandørs i Bruflat sentrum sommarhalvåret vart innført i 2020 som ein følge av koronapandemien, men er eit konsept som ungdomsklubben ynskjer å vidareføre. Klubben skal arbeide vidare med å finne løysingar for å ha moglegheit til å gå inn under tak ved behov, og også ha eige toalett tilgjengeleg. Aktivitetane skal i hovudsak skje utandørs.

I tida framover skal vi jobbe for å styrke samarbeidet mellom ungdomsklubben og ungdomsrådet. Med ungdomsklubben som utgangspunkt er det oppretta ei gruppe som har fått namnet «Klubbens kreative», som til dømes skal vera med på å arrangere Hallowiiin og LAN, samt ha jamleg dialog med leiar i ungdomsklubben om aktivitetar. Fem-seks personar er truleg eit rimeleg tal på medlemmer, der éin deltakar blir valt blant representantane i ungdomsrådet.

Etnedal ungdomsråd

Etter at ein ny kommunelov trådde i kraft i 2019, vart ungdomsrådet i Etnedal organisert på ein annan måte enn tidligare. Ungdomsrådet er no eit politisk valt organ, som alle kommunar og fylkeskommunar er lovpålagt å ha. Medlemmene skal ikkje ha fylt 19 år ved valtidspunktet. Kommunen pliktar å sørge for at ungdom blir høyrt og får uttale seg i saker som angår dei. I *Forskrift om kommunale og fylkeskommunale råd for eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom (forskrift om medvirkningsordninger)* frå 2019, blir det også slått fast at rådet har rett på tilstrekkeleg sekretariatshjelp, at dei kan fremme eigne saker og at dei sjølve vel leiar og nestleiar blant sine medlemmer. Samansetninga av ungdomsrådet blir vedtatt av kommunestyret.

I Etnedal ungdomsråd er det fem medlemmer, i tillegg til personlege varamedlemmer. Det er kommunen sitt ansvar at ungdomsrådet får framlagt aktuelle saker, og at dei får nok innsikt i sin rolle til at dei sjølve også har føresetnader for å kunne fremme eigne saker. Kommuneadministrasjonen sørger for å førebu saksliste og saksdokument, sende ut innkalling og føre referat frå møta. Kommunen skal sørge for at ungdomane får naudsynt opplæring og oppfølging, og for praktisk tilrettelegging og gjennomføring av møta.

Kvar haust er det val av ungdomsråd. Representantane blir valt for to år, og leiar og nestleiar blir valt for eitt år.

Ungdomsrådet representerer alle ungdommar i kommunen, og er ungdommane sitt viktigaste talerør overfor kommunen og politikarane. Gjennom ungdomsrådet kan dei påverke saker på alle felt, til dømes skule, kultur og fritid, helse, samferdsel og kollektivtransport, miljø, utbyggingsplanar m.m. Ungdomsrådet kan også ta initiativ til spesielle saker, aktivitetar eller tiltak som dei vil jobbe med og følgje opp sjølve. Det er eit mål at ungdommane skal ta eigarskap til, og ansvar for, arbeidet i ungdomsrådet. Føresetnader for å få til det, er at samarbeidet med ungdomsklubben er godt, men også at alle einingane og avdelingane i kommunen er kjent med ungdomsrådet sin rolle. Heile administrasjonen i kommunen har ansvar for å involvere ungdom i relevante saker.

Ung (Valdres-)kultur Møtes

Saman med dei andre kommunane i regionen deltar Etnedal kommune i komiteen for UKM (Ung Kultur Møtes) i Valdres. Hovudoppgåva er å arrangere det som lenge har vore omtala som «ungdommens kulturmønstring» på Fagernes, i februar kvart år. Dei siste åra har UKM i større grad vore omtalt som ein kulturfestival for ungdom. Her kan alle ungdommar mellom 13 og 19 år delta, og målet vårt er at det også skal vera deltakarar frå Etnedal. UKM er ein arena der ungdom kan vise seg fram innanfor ei rekke kulturuttrykk og sjangrar, og i tillegg ein plass der ungdom frå fleire kommunar kan møtast og bli kjent.

Ungdommane kan til dømes delta med alle typar dans og musikk, foto, band, som og tekstil, litteratur, kunst, handverk, teater, akrobatikk, stand-up og film. Dei kan delta som konferansier eller sceneteknikar, bidra med praktiske oppgåver rundt mønstringa som arrangør, eller produsere og dele bilete og video gjennom mediegruppa. For å rekruttere deltakarar frå Etnedal, samarbeider kulturkontoret, kulturskulen og ungdomsklubben om å gjera UKM kjent, og å oppfordre ungdom til å melde seg på.

Ifølgje UKM Norge sine heimesider, er den viktigaste oppgåva til UKM å skapa møteplassar. Vi kan mellom anna lesa: «UKM er en arena der ungdom møter ungdom, der kultur

utveksles, uten konkurranse, men med tanker om utvikling, læring og samhold. Kort sagt; UKM skal være Norges viktigste kulturelle møteplass for unge.»

UKM skjer på fleire nivå. Lokalt kan kommunane, åleine eller saman med andre kommunar, arrangere UKM-aktivitet gjennom heile året. Frå den lokale mёнstringa blir eit visst tal på deltakarar sendt vidare til fylkesfestivalen, som igjen sender vidare til landsfestivalen. UKM er derfor del av ein nasjonal struktur, også med høve for kommunane til å søkje tilskot både på fylkesnivå og frå UKM Norge. Vi har tett dialog med UKM i Innlandet fylkeskommune for å gjennomføre best og mest mogleg UKM-aktivitet.

Vi rakk akkurat å arrangere UKM Valdres i februar 2020, før landet vårt vart nedstengt på grunn av covid-19-pandemien. I 2021 og 2022 har den regionale UKM-festivalen i Valdres vorte avlyst, og det meste av planlagt lokal UKM-aktivitet i Etnedal har heller ikkje vore mogleg å gjennomføre. På den måten har UKM mista kontinuiteten, og det vil i framtida bli behov for ein større rekrutteringsjobb. Her vil Etnedal kommune ha nytte av drahjelp både frå dei andre Valdres-kommunane, UKM Innlandet og UKM Norge.

Etnedal kommune har stor nytte av det regionale samarbeidet om UKM, og ynskjer å halde fram med å arrangere UKM regionalt i Valdres. Vi har avgrensa med kapasitet til å arrangere aktivitetar i regi av UKM elles i året, og vil derfor prioritere aktivitetar i samband med den årlege festivalen på Fagernes. Etnedal skal også delta i arbeidet med å utvikle festivalen og vurdere nye måtar å gjennomføre på, der ungdommar i kommunen blir tatt med på råd.

Møteplassar for ungdom (3.6) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Legge til rette for utandørs sommarklubb på Bruflat	Ungdomsklubben arbeider med løysingar for toalett og tak over hovudet	2022-2023	Etnedal ungdom- og fritidsklubb
Få i gang «Klubbens kreative»	Leiaren av ungdomsklubben koordinerer	2022	Etnedal ungdom- og fritidsklubb
Interiørtiltak i klubblokalet i Etnedalshallen	La ungdomsrådet og ungdomsklubben planlegge og gjennomføre måling og andre tiltak, i samarbeid med kulturkontoret og leiar i ungdomsklubben	2022-2023	Etnedal ungdom- og fritidsklubb Etnedal ungdomsråd Kulturkontoret (Etnedal kommune)
Legge til rette for god medverking og anna aktivitet i ungdomsrådet	Ha definert sekretær-/koordinatoransvar, og i tillegg arbeide tverrfagleg for å støtte og rettleie på best mogleg måte	Heile planperioden	Etnedal kommune

Bidra i gjennomføring og utvikling av UKM Valdres	Delta i komiteen for UKM Valdres, og arbeide for deltaking fra Etnedal	Heile planperioden	Etnedal kommune
---	--	--------------------	-----------------

3.7 Den kulturelle skulesekken

Gjennom Den Kulturelle Skulesekken (DKS), som er ei nasjonal ordning, får skuleelevene i Etnedal kulturopplevingar i skuletida. Stortingsmeldinga *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* (2020-2021) slår fast at «DKS-ordninga er det viktigaste verkemiddelet vi har for å unngå geografiske og økonomiske skeivskapar når det gjeld tilgang på og bruk av kunst- og kulturtildob» (Meld.St.18: 136). Slik skulesekken er organisert og styrt, som eit samarbeid mellom fleire forvaltningsnivå, blir tilbodet mangfaldig.

I januar 2022 fekk 8. og 9. klasse ved Etnedal skule dekorere trappeoppgangen sin med sprayboksar, gjennom ein workshop finansiert av tilskotet til lokal DKS-aktivitet. Foto: Wenche Rognerud.

Lokal, regional og nasjonal forankring

Innlandet fylkeskommune administrerer ordninga, medan Kulturtanken er det statlege forvaltningsorganet som fordeler spelemidlar og gjev føringar for bruken av midlane. Fordelingsnøkkelen som styrer fordelinga av overskotet frå Norsk Tipping AS til DKS i fylka tar omsyn til elevtal, geografiske avstandar og infrastruktur. Det same gjeld fordelinga vidare til kommunane, som vart justert i 2021, etter samanslåing til Innlandet

fylkeskommune. Den Kulturelle Skulesekken i Innlandet er samla i ein eigen seksjon i kulturavdelinga i fylkeskommunen, der produksjonar blir valt ut og turnéplan for heile fylket blir lagt.

I tillegg supplerer kommunane med lokale produksjonar, som kulturkontoret og skulen sjølv har ansvar for å legge til rette for. Tilskotet for slike produksjonar vart auka frå 2022, noko som gjer det mogleg både å vidareføre og styrke arbeidet med dei lokale tilboda, i samarbeid med skulen og barnehagen. Fleire aktørar har vore - og vil halde fram med å vera - viktige samarbeidspartnarar i arbeidet med å forme eit lokalt tilbod til barn i Etnedal gjennom Den Kulturelle Skulesekken.

Undervisningstilbod ved Valdresmusea

Valdresmusea har over fleire år utvikla eit fagleg sterkt undervisningstilbod på kulturarvfeltet. Etnedal kommune nyttar fleire av opplegga både for skulen og barnehagen, noko vi ynskjer å halde fram med. Valdresmusea, med sine avdelingar, er ein sentral regional historie- og kulturformidlar i Valdres, som tilfører «skulesekken» kunnskap og kompetanse. I tillegg er det viktig at barn og unge i Etnedal får kjennskap og eigarskap til vårt regionale museum.

Etnedal skule samarbeider også med Valdresmusea om å ta vare på gravstaden på Hestekind, eit av kulturminna i kommunen sin kulturminneplan. I 2007 vart det inngått ei avtale mellom skulen, kulturkontoret og grunneigar om at skulen skal syte for vern og skjøtsel av gravstaden. Med nye grunneigarar har kommunen tatt initiativ til å laga ny samarbeidsavtale, og vil følgje opp dialogen med aktørane.

I Stortingsmeldinga *Oppleve, skape, dele* går det fram at ein stor del av kulturarvproduksjonane i DKS er lokale (Meld. St. 18 (2020-2021):128). Det kommunale nivået har gode føresetnader for å tilby relevante opplegg med utgangspunkt i lokal historie, kulturminne eller handverkstradisjonar, der både frivillige og profesjonelle aktørar bidrar. «Skulesekken» fungerer også som ein viktig kanal for musea når det gjeld å nå barn og unge, og ein arena der skulen og lokalmiljøet kan styrke elevane sin lokale tilhørsle og auke forståinga deira for eige nærmiljø, kommune og region.

Utvikling av eigne lokale DKS-aktivitetar

Gjennom fleire år har skulen også samarbeida med Etnedal historielag og andre om lokale formidlingsopplegg, mellom anna knytt til den andre verdskrigen. Vi ser det som viktig å ta i bruk både lokalmiljøet og lokale ressurspersonar og foreiningar som ein del av tilboden i Den kulturelle skulesekken. Fleire av kulturminna i kulturminneplanen er eigna til formidling, mellom anna i Bruflat-området, med kyrkja, Blåflat gard og Etna mølle. I tillegg har kommunen til dømes dialog med Etnedal jeger- og fiskeforeining om eit DKS-opplegg i barnehagen. Kommunen skal halde fram med det gode samarbeidet med ulike lokale aktørar, og gjerne ta initiativ til nye samarbeid, i arbeidet med skulesekken.

For å kunne tilby gode lokale kulturaktivitetar gjennom DKS-ordninga er det avgjerande at kommunen også samarbeider internt, til dømes med biblioteket og kulturskulen, og at det er god dialog mellom skulen og kulturkontoret. Kulturskulen har kompetanse og eit nettverk som kan berike det lokale tilboden gjeve i regi av DKS, spesielt når det gjeld musikk og dans. Samhandlinga om Den Kulturelle Skulesekken mellom skulen, barnehage, kulturskulen, biblioteket og kulturkontoret bør styrkast.

Produksjonane som fylkeskommunen koordinerer blir berre sendt til skulane, slik at det er kommunen som har ansvar for å tilby kulturopplevingar for barnehagebarn. Mellom anna i den nemnde stortingsmeldinga (s. 100, 138) og i tildelingsbrevet frå Kulturtanken til Innlandet fylkeskommune for skuleåret 2021/2022 er det framheva at også barnehagane skal få kunst- og kulturtilbod gjennom Den kulturelle skulesekken. Vi bør jobbe for å styrke tilboden for barnehagebarn i Etnedal i tida framover.

I mars 2020 fekk ungdomstrinnet ved Etnedal skule besøk av forestillinga «Driv», som var produsert av unge folkemusikarar og -dansarar frå ulike stader i Norge. Besøket var ein del av ein turné i Valdres, koordinert av kommunane.

Interkommunalt DKS-samarbeid

Valdres-kommunane, Valdresmusea og Valdres natur- og kulturpark er del av eit kulturnettverk som er utgangspunkt for samarbeid på kulturfeltet i regionen. Spesielt når det gjeld Valdres-baserte produksjonar vil vi ha nytte av eit styrka samarbeid om Den kulturelle skulesekken. Hilme-stemnet og Valdres sommersymfoni er andre aktørar vi har samarbeida med for å tilby kvalitetsproduksjonar med Valdres som base. Den regionale tilskotsordninga «Folkemusikk i notid og framtid», som Etnedal kommune bidrar til finansiering og forvaltning av, resulterer i folkemusikkproduksjonar med utgangspunkt i tradisjonsmateriale og utøvarar frå Valdres. Slike produksjonar ynskjer vi å vise elevane i Valdres, også i Etnedal.

Den kulturelle skulesekken (3.7) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Bruke tilboden ved Valdresmusea	Organisere påmelding og transport Dialog mellom skulen, barnehage,	Heile planperioden	Kulturkontoret Etnedal skule

	kulturkontoret og museet		
Vise lokale folkemusikkproduksjonar	Prioritere produksjonar vi har støtta gjennom «Folkemusikk i notid og framtid»	Heile planperioden	Kulturkontoret Kulturnettverket i Valdres
Utvikle eigne aktivitetar	Samarbeid internt i kommunen, samt med frivillige og andre aktørar	Heile planperioden	Kulturkontoret Etnedal skule Etnedal historielag Andre
Kulturelle tilbod i barnehagen	Samarbeid regionalt og med frivillige, mellom anna Etnedal jeger og fisk	Heile planperioden	Kulturkontoret
Styrke det regionale samarbeidet om DKS	Legge til rette for regionale turnear, med utgangspunkt i kulturnettverket i Valdres	Heile planperioden	Kulturkontoret/ Etnedal kommune

3.8 Den kulturelle spaserstokken

Den kulturelle spaserstokken skal legge til rette for samarbeid mellom kultur- og omsorgssektoren, slik at det kan utvikles gode kunst- og kulturprosjekter for eldre innanfor eit mangfold av sjangrar og uttrykk.

Fylkeskommunen fordeler midlane mellom kommunane basert på talet på personar over 70 år. Midlane skal i hovudsak gå til profesjonell kunst- og kulturformidling av høg kvalitet, gjerne i samarbeid med kunst- og kulturinstitusjonar, kunstnarar og andre kulturaktørar på lokalt eller regionalt nivå.

Under Kulturdagatn 2021 fekk bebruarar på Etnedalsheimen musikalsk påfyll av Geir Otnes og Geirr Lystrup.
Foto: Hege Bergmann Rotnes.

I Etnedal skjer mykje av aktiviteten knytt til Den Kulturelle Spaserstokken (DKSS) på Etneheimen, med opning for at andre enn beboarane kan delta. I tillegg samarbeider vi med frivilligsentralen og andre for å tilby kulturopplevingar for andre enn beboarane på sjukeheiemen. Biblioteket er ein viktig arena for kulturtilbod med eldre som målgruppe. I samband med medverkingsprosessen til kommunedelplanen for kultur og fritid, har det kome spørsmål om korleis ein skal definere den «eldre» målgruppa. På eit kulturarrangement kan det vera stor spreiing i alder på deltakarane. Sjølv om målgruppa for midlane er personar over 70 år, er spaserstokk-arrangementa vanlegvis ope for alle, noko som også kan gjera dei til ein arena for møte mellom ulike generasjonar og aldersgrupper.

Framover ynskjer vi å arbeide for å spreie spaserstokk-tilbodet til ulike arenaer, gjerne i samarbeid med frivilligsentralen eller frivillige lag som pensjonistlaget, helselaget, husflidslaget eller andre. Samarbeid med andre gjer det mogleg å arrangere ulike typar arrangement.

Den kulturelle spaserstokken (3.8) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Regionalt samarbeid	Koordinere aktiviteten gjennom kulturnettverket	Heile planperioden	Etnedal kommune
Variert kulturtilbod for eldre	Variere i sjanger og type arrangement, bruke ulike arenaer og samarbeide med frivillige og andre aktørar	Heile planperioden	Etnedal kommune Frivilligsentralen Frivillige lag
Konsertar og anna kulturaktivitet på Etneheimen	Samarbeid mellom institusjonen og kulturkontoret	Heile planperioden	Etnedal kommune
Invitere brukarar av heimebaserte tenester til aktivitetar	Informere og involvere tilsette	Heile planperioden	Etnedal kommune

3.9 På lag med dei frivillige

Stortingsmeldinga *Frivilligheita - sterkt, sjølvstendig og mangfaldig* (2018-2019) slår fast nokre grunnleggjande prinsipp for det som er ein sentral del av samfunnsstrukturen vår:

Frivilligheita er ein stad for innverknad og samfunnsdeltaking. Frivilligheita er ikkje eit supplement til offentleg verksemrd. Ho er ein grunnleggjande del av livet og verket til menneska og eit fundament i eit godt samfunn. Frivilligheit skaper engasjement, fellesskap, inkludering og kulturell og demokratisk innsikt.

Med andre ord må dei frivillige i stor grad styrast av dei frivillige sjølve, og på deira premiss. Frivilligheita er ikkje eit reiskap for samfunnet, men ei drivkraft i seg sjølv. Samstundes er det eit nasjonalt mål at fleire skal delta i frivillige organisasjonar og frivillig arbeid. Stortingsmeldinga grunngjев det slik:

Fordi høg frivillig deltaking er avgjerande for den tilliten vi har i samfunnet vårt. Fordi deltaking i frivillig aktivitet hindrar utanforsk og fremjar inkludering. Fordi organisasjonane er dei beste skulane i demokrati. Fordi frivillige organisasjonar avdekkjer behov og finn nye løysingar. Fordi frivillig innsats er ein heilt avgjerande del av den norske beredskapsmodellen. Fordi frivillig innsats bidreg til å sikre den felles kulturarven vår. Fordi frivillig innsats er viktig for å sikre folkehelsa.

Frivillige organisasjonar har stor betydning for inkludering og tilhørsle blant innbyggjarane i Etnedal. Deltaking i lag og foreiningar bidrar til at mange er del av eit sosialt nettverk. Som det heiter i *Innlandsstrategien. Regional planstrategi for Innlandet 2020-2024*, kan frivillige også «stimulere til deltakelse, inkludering og økt livskvalitet for andre som trenger det» (s. 9).

Kultur- og fritidstilbodet i Etnedal er heilt avhengig av innsatsen frå enkeltpersonar, lag og foreiningar. Vi treng engasjerte innbyggjarar som brenn for sine saker, og som ynskjer å skapa tilbod og møteplassar. Gjennom frivillig innsats skapar innbyggjarane dei aktivitetane dei sjølve ynskjer seg, med støtte frå kommunen og andre aktørar. Etnedal frivilligentral, eigd av Nasjonalforeningen for folkehelsen Etnedal helselag, er ein sentral samarbeidspartner for kommunen når det gjeld å stimulere til frivillig innsats. Fleire av dei aktive laga i kommunen melder om utfordringar med rekruttering til styrearbeid og aktivitet. Det er derfor ekstra viktig at kommunen støtter og inspirerer dei frivillige, og at vi bidrar til å synleggjera innsatsen deira i samfunnet vårt.

Etnedal seniordans er blant laga som bidrar til folkehelsa i kommunen. Her står dei for sal av kake og kaffi på konsert i samfunnssalen.

Etnedal kulturråd samlar kreftene

Alle lag og organisasjonar i Etnedal som arbeider med kultur i vid forstand kan bli medlem i kulturrådet, som skal bidra til å gje innbyggjarane kulturopplevingar og skapa møteplassar. Kulturrådet skal også vera rådgjevar for kommunen i kulturpolitiske spørsmål, koma med forslag til fordeling av kulturmidlar, og fremje innspel til kommunestyret i saker som angår kulturfeltet.

Kulturkonsulenten i kommunen er sekretær for rådet, og på den måten også eit bindeledd mellom det frivillige kulturlivet og kommunen. I tillegg er Etnedal frivilligsentral representert i rådet gjennom sin daglege leiar. Kulturrådet er ein viktig arena for samarbeid mellom ulike lag og foreiningar, der deltakarane saman kan koma fram til gode idear og nye kulturtiltak som dei ynskjer å jobbe med.

Mange lag og foreiningar i kommunen har få aktive medlemmer. Gjennom samarbeid med andre lag kan dei få til meir, og gjennom samhandlinga i rådet kan dei få inspirasjon. Laga får også innblikk i kva andre foreiningar arbeider med, og derfor større moglegheit til å sjå sitt eige arbeid i det store bildet.

Kulturrådet kan likevel i større grad enn no samle kreftene om felles saker, vera meir synleg som samfunnsaktør og samarbeide meir om arrangement og aktivitetar. Kulturrådet kan også samarbeide med idrettsrådet og ungdomsrådet om konkrete tiltak.

Kulturkonsulenten si rolle er viktig for å kople saman dei ulike aktørane, løfte aktuelle saker og til å synleggjera kulturrådet sitt arbeid. Saman med kommunen bør kulturrådet også arbeide for å rekruttere lag og foreiningar som ikkje er representert i kulturrådet.

Tilskot og støtte

Etnedal kommune fordeler kulturmidlar og Lenningen-midlar, som begge i stor grad støttar frivillig arbeid. Kriteria for kulturmidlane vart oppdatert i 2019. Både privatpersonar og organisasjonar som driv med frivillig kulturarbeid kan bli tildelt kulturmidlar, både til enkeltarrangement og generell aktivitet. Tiltaket må koma fellesskapet til gode, og når det gjeld lag og foreiningar blir medlemstal, aktivitetsnivå og aktuelle satsingar vurdert. Tildelingane skal bidra til å nå måla i kommunale planar, og det er barn, unge og unge vaksne som skal bli prioritert. Tiltak som legg til rette for inkludering og integrering skal også prioriterast.

Drifts- og aktivitetssøtte til kultur- og idrettsformål blir fordelt av formannskapet ein gong i året, basert på forslag frå idrettsrådet og kulturrådet. Søknadsfristen kvart år er 1. april. Det er gjennom denne tildelinga at laga får støtte til sjølve drifta. I tillegg omfattar kulturmidlane støtte til enkelttiltak, midlar til ungdoms- og idrettsadministrasjon, Folkemusikk i notid og framtid, samt kultur- og idrettspris.

Så lenge kommunen i vesentlig grad står for finansiering av dirigent til kor og korps, skal 65 % av drifts- og aktivitetsstøtta gå til idrettsaktivitetar.

Barn, ungdom og unge vaksne i det frivillige

I kulturrådet er det høg gjennomsnittsalder, og flest kvinnelege representantar. Idrettsrådet har lågare gjennomsnittsalder, då fleire av representantane er foreldre til barn og ungdom som er aktive i idrettslaga. Saman med lag og foreiningar bør kommunen arbeide for å inkludere yngre målgrupper i aktivitetar og arrangement utanfor idretten.

Mange arrangement er generasjonsoverskridande, og andre kan vera forma for - og saman med - ungdom eller unge vaksne. Samarbeid med kulturskulen, frivilligsentralen og andre aktørar kan gjera det enklare å nå yngre målgrupper.

Under arrangementet på Blåflat gard under Kulturdagatn 2021, der fleire lag og foreiningar bidrog til aktivitet, var lafteplassen ein magnet for dei minste.

På lag med dei frivillige (3.9) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Koordinere Etnedal kulturråd	Minst to møte i året. Kulturkontoret har sekretærfunksjonen.	Heile planperioden	Etnedal kommune Etnedal kulturråd
Synleggjera kulturrådet sitt arbeid og aktuelle saker irådet	Formidle til kommunestyret, på heimesida og sosiale media	Heile planperioden	Etnedal kommune Etnedal kulturråd
Samarbeide om konkrete arrangement	Ta initiativ og støtte initiativ	Heile planperioden	Etnedal kommune Etnedal kulturråd Etnedal frivilligsentral
Støtte initiativ frå frivillige	Tildele kulturmidlar Tildele Lenningen-midlar Legge til rette	Heile planperioden	Etnedal kommune
Synleggjera frivillig innsats	Presentere kulturrådet og laga som er representert i kommunen sine kanalar	2022	Etnedal kommune Etnedal kulturråd Etnedal frivilligsentral

Inkludere og invitere ungdom og unge vaksne	Samarbeid mellom kommunen og frivillige lag	Heile planperioden	Etnedal kommune Frivillige lag Etnedal frivilligsentral
Synleggjera tilskotsordningane og oppdatere informasjon	Heimeside, sosiale media, lokalavis og via kulturråd, idrettsråd og ungdomsråd	Heile planperioden	Etnedal kommune

3.10 Møteplassar i glandene

I Etnedal har vi ei skule for heile kommunen, og på same stad er Etnedalshallen lokalisert. Gymsalen på skulen fungerer også som samfunnshus. På den måten har vi eit naturleg samlingspunkt for heile kommunen. Men det er viktig for Etnedals innbyggjarar at det også er ulike tilbod i dei mange glandene. Enno står fleire gamle skulehus og glandehus, som i ulik grad fungerer som møteplassar. Dei to kyrkjene er viktige samlingspunkt, og i tillegg har vi mellom anna to utandørs idrettsanlegg, Høljarast og Oset. Sjølvsagt finns i tillegg ei rekke uformelle møteplassar, også utandørs.

Glandehus kan definierast på ulike vis, men her er forsøk på ei liste over hus i bruk:

Bergsbakken glandehus (i kommunal eige)

Bjørktun glandehus

Brusveen glandehus

Bruflat menighetshus

Fjellsbygda glandehus

Skogtun glandehus

Klubbhuset til Høljarast IL

Skyttarhuset

Bjørktun ved Flatøydegarden er eit av mange glandehus i Etnedal.

Kommunal støtte til grendehus

Det er spesielt gjennom kulturmidlar og Lenningen-midlar at kommunen kan yte økonomisk støtte til grendehusa. Kriteria til kulturmidlane gjer det klart at grendehusa berre får støtte til aktivitet og allmenne formål, ikkje til rehabilitering av bygg. Formannskapet fordeler kvart år driftsstøtte til lag og foreiningar, og grendehusa søker på lik linje med andre organisasjonar.

Lenningen-midlane, som er gåvemidlar frå Bruflat sokn etter sal av hyttetomter, har søknadsfrist ein gong i året, og skal tildelast prosjektbaserte, trivselsfremjande og allmennyttige tiltak i Etnedal, og ikkje drift.

Med andre ord blir aktivitet og nye initiativ premiert i tilskotsordningane, også når det gjeld grendehus.

Bruk av grendehusa

For at grendehusa skal bli brukt, bør informasjon om dei vera tilgjengelege for heiltids- og deltidsinnbyggjarar i kommunen. Etnedal kulturråd ynskjer å laga ei oversikt over alle grendehusa, slik at det blir enklare for folk å bruke dei - til dømes for selskap, møte og arrangement. Ei slik oppdatert oversikt med prisar, fasilitetar og kontaktinformasjon kan vera tilgjengeleg på heimesida til kommunen, men kulturrådet bør ha ansvar for å melde inn endringar.

Møteplassar i grenlene (3.10) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Gje deltids- og heiltidsinnbyggjarar oversikt over grendehusa i kommunen	Utarbeide liste på kommunen sin heimeside, med nøkkelinformasjon	2023 - og jamleg oppdatering	Grendehusa, via kulturrådet Etnedal kommune

Del 4: Kultur og kulturarv som ressurs i bygdeutvikling

Eit av måla i *Kulturminneplan for Etnedal 2019-2025* er at kulturminna skal «bidra til sosial, miljømessig, kulturell og økonomisk verdiskaping». I utviklinga av etnedals-samfunnet, enten det gjeld sentrumsutvikling, nye bustadområde eller hytteutbygging, kan kultur, lokalhistorie og kulturminne gje forankring og tilføre kvalitet. Med kultur, aktivitetar og arrangement kan vi vidareutvikle sær preg, styrke tilhørsla og skape attraktive bygder.

Kulturminna som er løfta fram i kulturminneplanen kan også vera utgangspunkt for arrangement, formidling knytt til Den kulturelle skulesekken eller Den kulturelle spaserstokken, eller legge grunnlag for omdømmebygging og næringsverksemd.

4.1 Området Lundebrua og Hellefossen - kulturmiljø og rekreasjonsområde

Kulturminneplanen for Etnedal legg opp til at området ved Lundebrua skal utviklast som rekreasjons- og opplevingsområde. Ifølgje tiltaksplanen skal kommunen utarbeide ein plan for tilrettelegging, oppdatere informasjonsmateriell og sørge for skjøtsel av området.

Kommunedelplan for naturmangfold i Etnedal kommune 2019-2029 løfter fram Lundebrua og Hellefossen som friluftsdestinasjonar og attraksjonar. Lundebruområdet er også omfatta av tiltaksdelen i Etnedal kommune sin *Plan for befolkningsutvikling 2020-2026*. I samband med prosjektet «Kartlegging og verdisetting av friluftslivsområder» gjennomført i 2020 er begge områda definert som svært viktige.

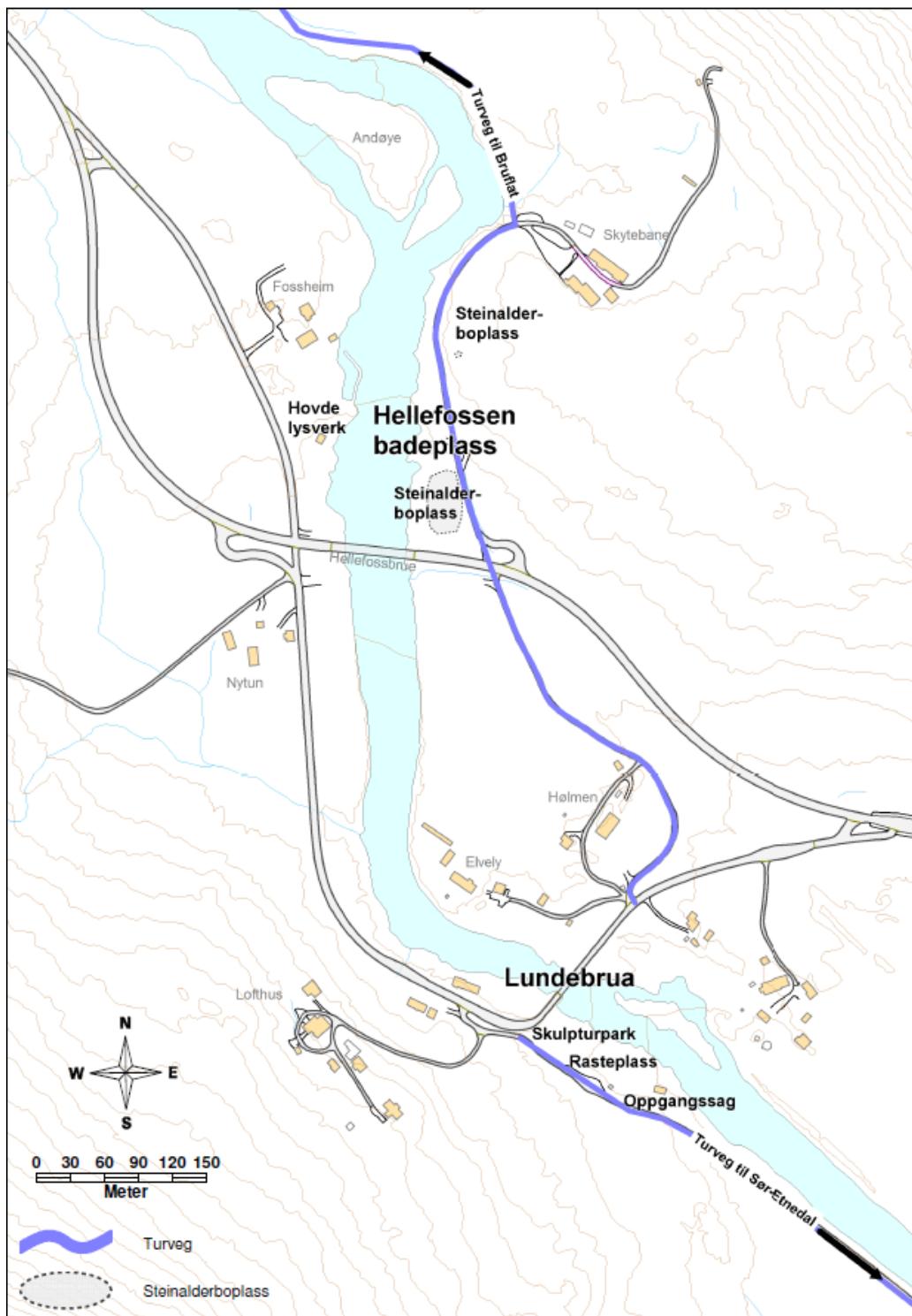
Det vart i 2021 søkt om og innvilga statleg sikring av begge områda. Hensikta med statleg sikring er at områda blir sikra for allmennheita for utøving av friluftsliv. Dei skal forvaltast slik at dei blir ivaretatt til dette formålet, og dei skal vera tilgjengelege og attraktive å bruke. Dette gir og moglegheiter for å søkje om statlege midlar til ulike tiltak i tråd med eigne forvaltningsplanar for områda. For Lundebrua er det allereie utarbeida forvaltningsplan, og denne er godkjent av Innlandet fylkeskommune.

Lundebrua er eit kjent og mykje brukt symbol for Etnedal kommune. Brua sto ferdig i 1829 som ein del av Den Bergenske Kongeveg, og er i dag den lengste tørrmura steinbrua i Nord-Europa. Ho er i seg sjølv ein viktig og mykje besøkt attraksjon, og noko lokalbefolkninga er stolte av. Fram til i 2019 var brua i bruk til vanleg trafikk gjennom Etnedal, då den nye Hellefossbrua sto ferdig. Brua har derfor fått nødvendig avlastning, men vi ser ho også i eit nytt lys - verdien som kulturminne og monument kan vi si blir styrka, mens bruksverdien er svekka. Det gjev oss moglegheiter til å bruke bruha på nye måtar.

Gjennom strategiane for kultur, idrett og friluftsliv i kommuneplanens samfunnsdel er tilrettelegging og synleggjering av natur- og kulturbaserte opplevelingar løfta fram. Lundebrua er ein del av eit landskap og eit miljø med fleire kulturminne og attraksjonar, knytt både til natur og kultur:

- Lundebrua: Freda kulturminne knytt til Den bergenske kongeveg
- Oppgangssaga - kulturminne og møteplass
- Skulpturparken med Bustenskjold-figurar

- Rastepllassar
- Badepllass
- Steinalderbuplass
- Turstigar og turvegar, mellom anna mot Bruflat og Sør-Etnedal
- Hovde lysverk
- Fiskemoglegheiter
- Padlemoglegheiter
- Inngår i Dokkadeltaet våmarksområde

Nytt blikk på eit endra landskap

Innanfor området er det fleire grunneigarar, mellom anna Opplysningsvesenets fond (OVF) og ulike privatpersonar. Oppgangssaga var det kommunen som sto for rekonstruering av på 1990-talet, og sjølve bru er eigd av Innlandet fylkeskommune. For området sør for Lundebru har vi avtalar med grunneigarane som mellom anna slår fast at kommunen har ansvar for renovasjon, tilsyn og drift. Hensikta med avtalane, som begge er signert i 1991, er å sikre området til rastepllass og friluftsliv, og at det skal vera til bruk for allmennheita. For området kring Hellefossen inngjekk kommunen leigeavtale med OVF i 2021. Når det gjeld Hovde lysverk må eventuelle tiltak avtalast med grunneigar.

Med den nye fylkesvegen, som vart lagt i ny trasé og fekk ny bru i 2019, har området endra karakter, og kulturminne som Hovde lysverk har vorte meir synleg og meir tilgjengeleg. Området kring Lundebru har fått meir preg av å vera ein stille og roleg plass når biltrafikken kom over på den nye traseen.

Fleire tilretteleggings- og skjøtselstiltak har vore utført dei siste åra, men det har i liten grad vore del av ein heilskapleg plan for området. Vi ser no behovet for å sjå området meir under eitt, og også marknadsføre det som eit samanhengande miljø. Den nye situasjonen for den freda bru, og endringane i landskapet med den nye vegen, gjer også at vi må sjå på området med nye øye. Vi må ha ei tverrfagleg tilnærming med godt samarbeid internt i kommunen, men også med grunneigarar og frivillige. Statleg sikring av områda har også gjeve moglegheiter for å søke midlar til nye tiltak. Innlandet fylkeskommune skriv om kulturminna i området i ein synfaringsrapport 18.11.2021: «Det er positivt at kommunen ser kulturminna i samanheng. Slik kan kulturminna bli del av eit kulturmiljø som viser ulike tider, over eit nokså avgrensa område som innbyggjarar og reisande kan oppleve.»

Lundebru er den lengste tørrmura steinbru i Nord-Europa, og eit imponerande byggverk. Her ser vi litt av anlegget frå nordaust.

Hellefossen bade- og rastepllass

I kommunedelplanen for naturmangfold er badeplassen omtala som «kanskje den finaste i Valdres», med sine naturlege sklier på berget og fine jettegryter. Badeplassen er mykje brukt, og har vorte meir synleg frå fylkesvegen etter at den nye vegen og Hellefossbrua vart bygd. Her er det grillplass og «erfaringsstol», som vart sett opp i samband med prosjektet «Naturarven som verdiskaper - økosystem Dokkadelta».

Eit av tiltaka i befolkningsutviklingsplanen er å legge til rette for parkeringsplass ved badeplassen ved Hellefossen, noko som er under planlegging. I samband med statleg sikring av området har vi fått tilsegn om tilskot til å etablere både parkeringsplass og toalett. Kommunen har inngått 40 års leigeavtale med OFV, som eit ledd i å legge betre til rette for bruk, mellom anna med toalett og fleire benkar. Det vil også bli rydda noko skog rundt badeplassen.

Buplass frå steinalderen

I samband med reguleringsplanarbeidet for ny fylkesveg, vart det ved Hellefossen i 2015 gjort funn av to lokalitetar med reistar etter buplassar frå steinalderen. Dei to lokalitetane er automatisk freda, noko som er markert med omsynssone i gjeldande reguleringsplan. Kommunen er i gang med å laga informasjonstavler om funna, slik at dei som besøker staden lett kan finne informasjon om buplassane, som er datert til tida mellom 5650 og 5480 f.Kr. Den største lokaliteten ligg på ei skogdekt flate ved elva, der ein lett kan få sett i sving fantasien og sjå for seg menneske og liv frå ei fjern fortid. Plassen eignar seg godt til formidling av steinalderen, og er lett tilgjengeleg. Funnet er også svært spesielt, då dei fleste slike steinalderspor i Norge er funne i høgfjellet og ved kysten.

Hovde lysverk

Hovde lysverk er i privat eige, og ligg ved badeplassen, på motsett side av elva. Anlegget består av eit karakteristisk kvadratisk hus med pyramidetak og eit lite tårn, i tillegg til oppmurt dam, vassrenner, grøfter og røyr, og vart bygd i 1911. Huset og anlegget er i årleg forfatning, men er eit karakteristisk og interessant kulturmiljø som inngår i kommunen sin kulturminneplan. I 2020 sørja kommunen saman med frivillige for å sikre huset, slik at i alle fall takkonstruksjonen ikkje blir meir skada eller kollapsar.

Hove lysverk ligg i dag gøynt i skogen, men med litt hogst og tilrettelegging vil det bli synleg både frå Hellefossbrua og badeplassen på motsett side av elva. Lysverket er eit karakteristisk lite byggverk.

Plasseringa av den nye bruha har gjort området meir ope, og kan legge til rette for meir hogst mellom bruha/vegen og det gamle kraftverket. Når vi ser området ved Lundebruha og

Hellefossen under eitt, kan Hovde lysverk vurderast som viktigare enn når ein vurderer huset og kulturmiljøet i seg sjølv. Bruksverdien kan også auke, med fleire attraksjonar i nærleiken.

I samarbeid med grunneigar bør vi koma fram til ein måte å redde det gamle kraftverket på, og samstundes legge til rette for at folk kan oppleva og bruke staden. Eit mindre parkeringsareal kan vurderast på motsett side av fylkesvegen, samt stig bort til bygningen. Vi bør vurdere moglegheitene for å gjera huset om til ein rastepllass under tak. Det vil vera naudsynt med bygningsmessige tilpassingar, men svært viktig at takkonstruksjonen og andre arkitektoniske detaljar blir bevart. Element og detaljar som viser historia som elektrisitetsverk er det også viktig å ta vare på. Ved å hogge meir skog rundt anlegget, og spesielt mot fylkesvegen og Hellefossbrua, vil Hovde lysverk kunne stå fram som eit landemerke i elvelandskapet.

Oppgangssag

Rett sør for rastepllassen ved Lundebrua finn vi ein rekonstruksjon av oppgangssaga som opphaveleg vart bygd her i 1880-åra. Det var på 1990-talet at kommunen med hjelp frå frivillige fekk gjenreist saga. Oppgangssaga har dei siste åra vorte gjort til ein møteplass med benkar og bord, både for naboar og tilreisande. Det er Etna elvelag som i samarbeid med kommunen har stått for rydding og tilrettelegging på og rundt saga.

Det har vorte laga bord og benkar som er plassert inne på saga, slik at ein har moglegheit til å sitje under tak. I tillegg er taket tetta. Framover bør kommunen halde fram med samarbeidet med Etna elvelag for å sørge for vedlikehald av saga, noko som mellom anna inneber å forsterke delar av konstruksjonen.

Den rekonstuerte oppgangssaga sørvest for Lundebrua har vorte ein samlingsstad i nabolaget og for fiskeinteresserte. Dugnadsgjengen frå Etna elvelag er her representert ved Anne Kari Skogen, Kjetil Martinsen og Ernst Wagner.

Skulpturpark

Ved rastepllassen rett sør for Lundebrua finn vi ein liten skulpturpark til minne om forfattaren Sigurd Lybeck (1895-1975), som hadde heimen sin nokre hundre meter lengre sør. Lybeck skapte mellom anna teikneserie-, roman- og filmkarakteren Jens von Bustenskjold og fleire andre figurar frå den oppdikta bygda Oladalen. Det var Odd Ødegård

frå Nordre Land som i åra før årtusenskiftet laga betongskulpturane ved Lundebrua, som viser fem av figurane i forteljingane om Bustenskjold. I tillegg har Lybeck sjølv vorte portrettert og plassert i skulpturparken. Ødegård modellerte figurane for hand i gips, før han la ein gummiform utanpå modellen som seinare vart fylt med betong.

Folket frå Oladalen har vorte ein identitetsmarkør for mange etnedølar, og dei mange karakterane i forteljingane har fått leva sine eigne liv i lokale teaterstykke og «morkveldar». Sigurd Lybeck sitt forfattarskap har med skulpturparken fått ein varig minnestad, i tillegg til at skulpturane sjølve er kunstverk som skal behandlast med respekt. Det er viktig at vegetasjonen blir halde nede og at skulpturane er reine, som står som tiltak i kommunen sin kulturminneplan.

Skulpturane av Odd Ødegård blir som ein del av terrenget ved Lundebrua, og plasserer forfattaren Sigurd Lybeck i hans eige nablag. Biletet viser tre av fem karakterar frå Oladalen i tillegg til bysta av forfattaren.

Turmoglegheiter

Det er merka turvegar frå området både nordover mot Bruflat og sørover mot Sør-Etnedal og Etna camping. Frå Hellefossen kan ein følgje grusvegen mot skytebanen og derifrå langs elva mot Voll. Turvegen følger gruslagte grendevegar gjennom Kleivgardsbygde opp til Bruflat. Sørover frå Lundebrua kan ein følgje grusveg langs elva eit langt stykke.

Grusvegen går etter kvart over til å bli ein traktorveg, og den siste kilometeren ut til Etna camping er det stig. Mellom Hellefossen og Lundebrua kan ein følgje den gamle åtkomstvegen til skytebanen, eller krysse elva og følgje den gamle fylkesvegen der det no er minimalt med trafikk.

Fiske

Det er fleire gode fiskeplassar i området. I dei største og djupaste hølene kan ein få fisk opptil 2 kg. Tillate fiskemetode i Etna er stangfiske, og det er fritt kortsal i perioden 1. mai til 31. august. Det er gratis fiske for born under 16 år, jf § 18 i Lov om laksefisk og innlandsfisk mv.

Det er Etna grunneigarlag som forvaltar fisket i Etna mellom Høljarast i sør og Hestekindfossen lengre nord i kommunen. Fiskekort kan kjøpast i lokale forretningar. Felleskortet «Fisking i Valdres» kan også kjøpast på nett.

Stoppestad for turistar

Området som heilskap bør synleggjera for turistar og forbipasserande. Til det bør kommunen samarbeide både med grunneigarar, frivillige, næringsliv og gjerne regionale aktørar. Informasjon på kommunen sine heimesider bør bli oppdatert jamleg, i tillegg til at vi skal arbeide for å utarbeide ei fysisk brosjyre med informasjon om området. Betre skilting og informasjon i området skal til, samt betre tilrettelegging for parkering, toalett og eventuelt teltplass.

Drift og skjøtsel

Kommunen har eit definert ansvar, og vil prioritere, skjøtsel og vedlikehald av området kring Hellefossen og Lundebru. På delar av området har kommunen rutinar for drifta av området, mens vi andre stader må laga nye. Vi ynskjer å gjera avtalar med frivillige på delar av skjøtselsarbeidet, og vil arbeide med nye rutinebeskrivingar i tida framover.

Området Lundebru og Hellefossen (4.1) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Parkeringsplass Hellefossen	Etablere i tråd med leigeavtale. Tilskot er innvilga frå Miljødirektoratet	2022	Etnedal kommune
Toalett ved Hellefossen	Etablere i tråd med leigeavtale. Tilskot er innvilga frå Miljødirektoratet	2022	Etnedal kommune
Gapahuk og rasteplassar ved Hellefossen	Planering, gruslegging, bygge gapahuk og plassere ut rastebord.	2024	Etnedal kommune
Betre og heilskapleg skilting og kart over området	Arbeide med parallelt med andre tiltak	Frå 2022 og ut planperioden	Etnedal kommune Valdres friluftsråd Visit Valdres
Sikre skjøtsel og vedlikehald	Gå gjennom rutinar, dialog med frivillige, laga nye rutinebeskrivingar	2023-2024	Etnedal kommune
Vurdere tiltak for Lundebru	Dialog med Innlandet fylkeskommune	Heile planperioden	Innlandet fylkeskommune
Renovere toalettet ved Lundebru	I tråd med forvaltningsplan. Søke midlar frå staten	2022	Etnedal kommune
Utvide parkering ved Lundebru	I tråd med forvaltningsplan for statleg sikra område. Søke midlar frå staten	2022	Etnedal kommune
Utbetra grusstigar ved Lundebru	I tråd med forvaltningsplan for statleg sikra område. Søke midlar frå staten	2022	Etnedal kommune
Renovere infotavle ved Lundebru	I tråd med forvaltningsplan for statleg sikra område. Søkje midlar frå staten	2023	Etnedal kommune

Starte prosess for bevaring og bruk av Hovde lysverk	Samarbeid med grunneigar og frivillige - søkje om midlar til istandsetjing og tilpassing	2022-2024	Etnedal kommune Frivillige Eigar
Rydde i skog og vegetasjon ved Lundebrua	I tråd med forvaltningsplan. Søkje midlar frå staten. Samarbeid med grunneigar og frivillige	2023	Etnedal kommune OVF Etna elvelag
Ny gapahuk med grillplass ved Lundebrua	I tråd med forvaltningsplan. Søkje midlar frå staten	2023	Etnedal kommune
Informasjonstavler om buplassar frå steinalederen og Hovde lysverk	Kommunen i samarbeid med grunneigarar	2023	Etnedal kommune
Marknadsføre overfor turistar	Informasjon på heimeside og valdres.no	Heile planperioden	Etnedal kommune Visit Valdres
	Del av brosjyre der vi samlar kulturbaserte opplevingar og attraksjonar	2025	

4.2 Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar

Bruflat er kommunesenteret i Etnedal. Her finn vi kommunehuset, banken, helsetenester, Etnedalsheimen, dagligvare, frivilligentralen og bensinstasjonen, for å nemne nokre av tilboda. Bruflat har også eit stort grøntareal med leikeplass, sandvolleyballbane og Tufteparks. Her ligg Bruflat kyrkje frå 1700-talet og gamle Blåflat gard. Den Bergenske kongeveg kan du gå frå Bruflat og over Tonsåsen. Sjølv om dei historiske spora ikkje er framtredande i dagens sentrum, er dei synlege når vi ser etter. Dei historiske spora kan i framtida bidra til å definere korleis Bruflat skal utvikle seg vidare. Møtestadene her vil også vera med på å definere tettstaden i framtida.

På haustmarknaden arrangert på Blåflat gard i september 2020 fekk mange oppleva tunet og kulturmiljøet for fyrste gong. Foto: Etnedal kommune.

Historia: Kyrkjested, ferdsel og handel

Blåflat er den einaste garden i Etnedal som er registrert i diplommaterialet før svartedauden, og i *Gard og bygd i Etnedal*, band C, skrive av Harald Hvattum (1990), er det antyda at Blåflat kan ha vorte rydda kring år 1000. Namnet Blåflat skriv seg også truleg frå vikingtida. Garden har med andre ord lange røter, og har gjennom mange hundreår hatt ein viktig posisjon i bygda. På eigedomen Blåflat vart det truleg bygd ei stavkyrkje, noko som fortel oss at staden var viktig allereie på 1100- 1200-talet. Etter svartedauden var det folketomt på garden, som så mange andre stader, før det på nytt vart busetjing her på 1600-talet. Stavkyrkja vart etter kvart erstatta av ei ny kyrkje med ei litt anna plassering, innvia i 1750.

På slutten av 1700-talet vart vegleia over tunet på Blåflat definert som ein del av hovudvegen mellom Christiania og Bergen, då Den Bergenske Kongeveg vart anlagt, og rundt 1800 vart Blåflat skysstasjon. Det som truleg var den første landhandelen i Valdres vart etablert her, då Johan Cornelius fekk handelsløyve i 1838. Med andre ord har Blåflat vore ein stad der det har vore mykje ferdsel, og ein møtestad i bygda, gjennom fleire hundreår. Kongevegen og kyrkja er to stikkord som underbyggjer ein slik påstand. Kyrkja var den viktigaste møteplassen som jamleg samla folk i bygda, frå dei mange små grendene.

Kyrkja er Bruflat sitt «signalbygg», og i tillegg ein viktig møteplass og eit verdifullt kulturminne.

Det unike i dag er at vi kan lesa, forstå og formidle historiene ved å bevege oss i landskapet, mellom husa og langs den gamle hovudvegen, «kongevegen», fordi så mange spor er bevart. Derfor er kongevegen mellom Bruflat og Samuelstadtjernet, Bruflat kyrkje og Blåflat gard prioritert i kulturminneplanen for Etnedal kommune. Ved fyrste augekast er det etterkrigstida som har forma kommunesenteret, men kyrkja, husa på Blåflat gard og reistane etter kongevegen gir Bruflat sær preg og historisk forankring. Bruflat er ein stad med lange røter, som vi kan styrke og framheve i den vidare utviklinga.

Blåflat gard som møtestad

I 2021 vart stiftinga Blåflat gard oppretta. Same året kjøpte stiftinga eigedomen, med tilskot mellom anna frå Etnedal kommune, Bruflat sokneråd samt fleire frivillige lag og private. Målet er at eigedomen skal kunne brukast til kulturelle og allmennytige aktivitetar, i tillegg til utleige til private formål. I vedtekten, datert 13.7.2021, heiter det: «Formålet med stiftelsen er kjøp av Blåflat gard (...), samt istandsetting, vern, vedlikehold, utvikling og drift.»

Om lag eit år før stiftinga overtok, vart tunet for fyrste gong tatt i bruk til eit ope arrangement. Då var det kommunen saman med frivillige lag som lånte utearealet til haustmarknad. Sjølv om Blåflat er ein gamal samlingsstad, har staden vorte opplevd som privat i mange tiår, og no fått ein heilt ny posisjon som møtestad for bygdefolk og tilreisande.

Kulturdagatn i oktober 2021 vart opna på Blåflat gard av ordføraren, i samband med salsmesse, matservering og høve til å koma inn i Øvrebygningen. Arrangementet på Blåflat var også opning av gardstunet som møtestad og allmenn tilgjengeleg plass, noko kommunen ynskjer å støtte vidare. I *Kulturminneplan for Etnedal 2019-2025* er Blåflat gard, med to våningshus, stabbur, driftsbygning, dyrka mark og hage løfta fram som eit av kommunen sine mest verdifulle kulturmiljø. All utvikling her må skje på kulturminna sine premiss, noko som inneber at bevaringsverdiane må vera retningsgivande for eventuelle endringar, tilpassingar og type bruk. Utgangspunktet bør vera at tunet skal bevarast og at kulturhistoria skal løftast fram, men at det likevel er mogleg med tilpassingar til ny bruk - på ulikt vis i dei ulike bygga.

Den nasjonale kulturmiljøpolitikken legg opp til at kulturminne og kulturmiljø i større grad skal takast i bruk som ressursar for å oppnå ei berekraftig samfunnsutvikling. I stortingsmeldinga som kom i 2020, *Nye mål i kulturmiljøpolitikken. Engasjement, bærekraft og mangfold*, står det mellom anna at kulturarv «er en samfunnsressurs som i større grad bør brukes for å utvikle livskraftige lokalsamfunn og som grunnlag for næringsutvikling.» Kulturminne er til dømes ein ressurs i reiselivssamanhang: «Kulturminner og kulturmiljøer kan være reisemål i seg selv, de kan heve attraksjonsverdien til et reisemål, forsterke opplevelsen for de reisende og gi opphav til næringsvirksomhet lokalt» (Meld. St. (2019-2020): 61).

Blåflat gard er nærmaste nabo til Etnedalsheimen, omsorgsbustader og Kirkevoll bofellesskap. Bebruarane her vil kunne ha stor glede av aktivitetar og arrangement på Blåflat. Aktivitetar i regi av Den Kulturelle Spaserstokken kan i enkelte samanhengar leggast til Blåflat. Blåflat kan vera arena for historieformidling og kulturopplevelsingar også for skuleelevar, og ein plass der barn og unge kan møte eldre personar som formidlarar.

Til venstre: stabburet og driftsbygningen, begge oppført på 1940-talet. Til høgre: ein del av den dyrka marka som framleis er bevara, saman med øvrebygningen, bakarbygningen og stabburet. Foto: Etnedal kommune.

At gardstunet med dei to gamle våningshusa framleis står, eit steinkast frå kyrkja og langs kongevegen som vi enno kan oppleva, gjer historia mogleg å «lesa» i landskapet. Miljøet har derfor stor formidlingsverdi. Driftsbygningen og stabburet vart oppført under krigen, og knyt kulturmiljøet også til den nærmere historia, som vitnesbyrd om kamphandlingane i 1940.

Det som gjer miljøet spesielt unikt, er bygningane tilstand og den høge graden av materialautentisitet. I det ligg det at svært mykje av utforminga og bygningsmessige detaljar er bevart. Bakarbygningen har fått behalde sitt 1700-talspreg, samstundes som den seinare sveitserstilen har satt sitt preg på bygningen. Øvrebygningen er framleis eit godt eksempel på velståande gardsbygningar frå midten av 1800-talet. Mykje av verdien ligg i materialet og detaljane. Som heilskap er bygningane, hagen og landskapet svært godt forvalta av eigaren. Anlegget har òg høg miljøverdi for Bruflat sentrum, som elles har få eldre bygningar og miljø som gjev staden historisk forankring.

I Etnedal kommune sin kulturminneplan er kulturminneverdiane beskrive og grunngjeve. Over ser vi eit utkliipp.

Blåflat og området rundt kan formidle mange historier. Kongevegen, kyrkja og skysstasjonen gjev oss kunnskap om samferdsel og knutepunkt, handel og bygdeliv. Bygningane gjev oss innblikk i byggjesikken på 1800- og 1900-talet. Gardstunet ber også vitnesbyrd om krigens herjingar og konsekvensar, med kulehol på spiskammeret og nye bygningar reist etter den andre verdskriken. Kyrkja med arkitektur og inventar kan gje oss kunnskap om arkitekturhistorie. Dette er nokre av innfallsvinklane ein kan ha i formidling både til skuleelavar, bygdefolk, turistar og tilreisande. Dei fysiske rammene kan gi både kunnskap og opplevelingar.

Attraksjonar i Bruflat-området

Kommunesenteret kan by på mange ulike opplevelingar, noko kommunen vil jobbe for å synleggjera både for lokalbefolking og tilreisande. Under definerer vi nokre slike attraksjonar, men vil i oppfølging av planen også vurdere andre aktuelle stader og aktivitetar som ein kan oppleva i området.

Bruflat sokneråd held kyrkja open for omvisingar fem veker om sommaren. Sjølve kyrkja er eit av kommunen sine mest verdifulle kulturminne, med interessant arkitektur og kyrkjekunst. Derfor er det viktig at kyrkja også i framtida i størst mogleg grad er open for publikum. Historia om kyrkja bør også løftast fram i samanheng med vidare utvikling av Bruflat sentrum, i informasjonsmateriell for turistar og gjennomreisande og i formidling av lokalhistorie for barn og unge.

Den bergenske kongeveg er i stor grad bevart på strekningen mellom Bruflat i Etne og Tonsbakken i Nord-Aurdal, og Bruflat er eit naturleg utgangspunkt - eller mål - for vandring på den gamle vegen over Tonsåsen. Sommaren 2020 vart vegen rydda og skilta på nytt. Som ein del av den gamle vegtraseen er det bevart ei steinbru frå 1829 også på Bruflat - altså i tillegg til Lundebrua frå same tid. Blåflat-brua er i stor grad skjult under nytt dekke frå 1970, men ved ein nærmare titt kan vi oppdage det tørrmura natursteinsfundamentet, som er frå den gamle kongeveg-traseen.

I samband med Kulturdagatn 2021, då også Blåflat vart opna som møteplass og kulturarena, sto det nye kongeveg-skiltet klart, med informasjon om vegtraseen og Blåflat gard. Tavla vart utarbeida av kommunen i samarbeid med Valdres natur- og kulturpark (VNK), medan skiltet var sponsa av Norsk vegmuseum. Foto: Etne kommune

Etna mølle ligg om lag 1,5 kilometer søraust for Bruflat sentrum, og er ein unik møllebygning med inventar, vassrenne, ledemur og ein flishøvel. Tunet består også av eit bustadhús og eit lite uthus. Kulturmiljøet inngår i kommunen sin plan for kulturminne, og har potensiale for formidling og bruk.

Andre tilbod og attraksjonar i sentrum, delvis omtala i andre kapittel i planen, er badeplassen Sandevja, Bruflat badstue, turstigar langs Etna og Bruflatparken.

Nytt informasjonsmateriell

Etnedal kommune vil arbeide for å få utarbeida nytt informasjonsmateriell som viser attraksjonar Bruflat-området, etter same mal som materiell for området Lundebrua og Hellefossen. Vi skal informere digitalt, men også i form av betre informasjonsskilt i sentrum og brosjyre.

Kommunehuset som kulturarena og møteplass

Fram til i 2019 var kafeen på kommunehuset ein viktig møteplass for mange i Etnedal. Då det vart slutt på drifta i kafé-lokalet, mista vi ein sosial magnet på Bruflat. Kommunen arbeider med å få til ny drift, men samstundes kan vi sjå på moglegitetene for å gjera lokalet meir fleksibelt med tanke på bruk - gjerne i samarbeid med ein eventuell kommersiell aktør.

Etnedal har fleire grøndehus, ein funksjonell idrettshall og ein samfunnssal (gymsal) som fungerer godt til større arrangement og konserter. Blåflat gard skal utviklast som møteplass og kulturarena, og Bruflat menighetshus og forsamlingshuset Skogtun er mykje i bruk til ulike private arrangement på Bruflat. Det tidlegare kafé-lokalet kan likevel fylle funksjonar som manglar i Etnedal i dag, med fleksibel bruk og innreiing.

Kommunedelplanen for kultur og fritid legg opp til at kommunen set i gang eit arbeid for å finne gode og fleksible løysingar, der mange aktørar bør bli involvert for å koma med sine innspel. Vi bør tenkje på kommunen sine behov, men også sambruk med andre. Lokalet bør ha møte mellom folk som ein av sine funksjonar, og i tillegg vera tilrettelagt for kulturopplevingar i ein litt meir intim form enn til dømes i Etnedalhallen og samfunnssalen på skulen. I Etnedal manglar vi også lokale for større møte og seminar, som både er lett tilgjengelege for alle og med gode tekniske fasilitetar. Nokre stikkord tidleg i prosessen kan vera:

- Fleksibelt fleirbrukslokale
- Arena for konserter og andre kulturopplevingar
- Gode fasilitetar for foredrag, temakveldar m.m.
- Gode fasilitetar for kurs/møte/seminar
- Vurdere kopling med biblioteket
- Sambruk til dømes med frivilligsentralen
- Til disposisjon for lag og foreiningar
- Høve til kommersiell drift permanent eller midlertidig

Som ein del av prosessen bør vi sjå på moglegheiter for bygningsmessige tilpassingar, noko det kan vera mogleg å søkje tilskot til, mellom anna gjennom tilskot til kulturarenaer finansiert av overskotet frå Norsk Tipping. Ordninga er forvalta av fylkeskommunen, og «skal bidra til å utvikle gode møteplasser for kulturelle møter og aktiviteter». Den same tilskotsordninga er aktuell når det gjeld teknisk utstyr, i tillegg til at det finns andre ordningar.

Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar (4.2) - arbeid i planperioden:

Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Synleggjera sær preg og attraksjonar	Oppdatert informasjon på heimeside og valdres.no	2023	Etnedal kommune
	Brosyre der vi samlar kulturbaserte opplevingar og attraksjonar	2023-2024	
Nytt informasjonsskilt i sentrum	Samarbeid med VNK og Visit Valdres, i samband med bærekraft-sertifisering	2022-2023	Etnedal kommune Visit Valdres VNK
Rutinebeskrivingar for forvaltning og skjøtsel i Bruflat sentrum	Samarbeid mellom plan/drift i kommunen og frivilligsentralen	2022	Etnedal kommune Etnedal frivilligsentral
Vurdere moglegheitene for fleksibel bruk av kafé-lokalet på kommunehuset, mellom anna til kulturformål	Innvolvere kulturrådet, idrettsrådet, ungdomsrådet, næringsliv og andre i prosessen med å finne gode løysingar og evt. søkje tilskot - i samarbeid med eventuell drivar	2024-2025	Etnedal kommune

4.3 Kultur og næring

Stortingsmeldinga *Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida* (Meld. St. 8 (2018-2019)) hevdar at «den kulturelle og kreative næringa kan medverke til vekst, verdiskaping og sysselsetjing - og til nyskaping og innovasjon». Kulturstrategien for Innlandet fylkeskommune løftar fram sju innsatsområde med definerte mål og strategiar, der det eine handlar om å styrke kultur som leveveg i Innlandet. Strategiane er mellom anna:

- Kulturlivet i Innlandet skal videreføres som en viktig og bærekraftig del av generell næringsutvikling og da spesielt reiselivet
- Stimulere til næringsutvikling basert på vår mangfoldige kulturarv, lokal kulturhistorie, kunst- og kulturhåndverk

Regjeringa sin strategi for kultur og reiseliv (2019) trekker mellom anna fram kulturminne og matkultur som element som kan bidra til kulturelle reiseopplevelinger. Kulturminne kan gjera eit reisemål meir attraktivt, men også bidra til ny næringsverksemde.

Potensialet for næring knytt til gardsturisme, kulturminne og andre kulturelle opplevingar er stort også i Etnedal, og kan bidra til å gjera kommunen meir attraktiv både som

reisedestinasjon og som bustadkommune. Kommunen kan vera ein samarbeidspartner og tilretteleggjar for å styrke kulturbasert næringsverksemd, noko som også er omtala i kommuneplanens samfunnsdel (3.2.1 *Kultur, idrett og friluftsliv*).

Informasjonsflyt og samarbeid

Kulturnæringerane i Etnedal drar nytte både av samarbeid innanfor kommunen og nettverk og satsingar regionalt i Valdres. I VNK sin tiårige plan for lokalsamfunnsutvikling i Valdres, er «næring i Valdres» eit av innsatsområda, der mellom anna lokal mat og kulturarv skal bidra til å nå målet om fleire arbeidsplassar. I tillegg skal kulturarven brukast aktivt for å auke verdiskapinga i Valdres.

Etnedal Utvikling er eit utviklingsselskap for næringslivet i Etnedal kommune. Etnedal Utvikling har som vedtektsfesta formål å drive utvikling og aktivitetar i Etnedal gjennom deltaking i Visit Valdres AS. Også næringsaktørar utanfor Etnedal Utvikling, til dømes innanfor landbruk, kan knytast til arbeid og satsingar innanfor kulturfeltet.

For at Etnedal kommune, næringslivet, frivillige aktørar og andre i størst mogleg grad skal kunne samarbeide og dra nytte av kvarandre, er det viktig at informasjonsflyten er god. Kommunen arbeider med å legge til rette for dialog på kulturfeltet, spesielt knytt til frivillige lag og foreiningar. I framtida kan vi, i dialog med kulturrådet, idrettsrådet, Etnedal Utvikling og eventuelt andre næringsaktørar, vurdere å skapa fleire møtepunkt mellom kulturnæringer og frivillige.

Kultur og næring (4.3) - arbeid i planperioden:			
Tiltak	Framgangsmåte	Tidsperspektiv	Ansvar
Legge til rette for møte mellom kulturnæringer, kulturråd og idrettsråd	Kommunen som koordinator, i samarbeid med næringslivet	Frå 2022	Etnedal kommune Etnedal Utvikling Etnedal kulturråd Etnedal idrettsråd

Del 5: Oppsummering og tiltaksplan 2022-2024

Kommunedelplanen for kultur og fritid er ein tverrfagleg plan. For å nå måla og utføre tiltaka må vi samarbeide internt i Etnedal kommune, og med andre aktørar både lokalt, regionalt og i enkelte tilfelle nasjonalt. Kulturfeltet kan vera ein drivkraft i samfunnsutviklinga. Vi har eit ansvar for å løfte kultursaker på den politiske dagsorden, drøfte problemstillingar, og ta initiativ til samarbeid om tiltak og arrangement.

Kommunedelplanen legg opp til samhandling med ulike einingar i kommunen, og også med næringsliv, lag og foreiningar. Vi deltar i kulturnettverket for Valdres, der også Valdresmusea er representert og som VNK koordinerer og har sekretæransvar for. Vi som arbeider med kultur og fritid i Etnedal kommune skal vera opne for nye tiltak, positive til initiativ og støtte tiltak som er i tråd med våre planar.

I del 2, 3 og 4 har vi synleggjort tiltak og arbeidsområde som vi skal arbeide med i heile planperioden. Tema og arbeidsområde definert i planen styrer det daglege arbeidet innanfor kulturfeltet, og synleggjer i tillegg måten vi arbeider på. I tiltaksplanen nedanfor løfter vi tiltaka som *kjem i tillegg til dagleg drift* i perioden 2022-2024. Her har vi valt ut dei satsingane og dei konkrete tiltaka som skal prioritertast dei neste to åra. Nokre av tiltaka vil krevje finansiering ut over driftsbudsjettet, delvis gjennom tilskotsordningar. Vi legg opp til at tiltaksdelen blir rullert i 2025, både for å gjera opp status på prioriterte tiltak og for å gjera nye prioriteringar for tida som kjem.

5.1 Prioriterte tiltak 2022-2024

Prioriterte tiltak for perioden 2022-2024 er samla under. Meir utfyllande informasjon både om framgangsmåte og ansvar finn du i tekstdelen i plandokumentet, der kvart tema har ein eigen tabell.

Tiltak merka med grønt er planlagt gjennomført i 2022.

Tiltak merka med gult er planlagt gjennomført i 2023.

Tiltak merka med raudt er planlagt gjennomført i 2024.

Del 2: Friluftsliv med opplevelingar for alle - prioriterte tiltak 2022-2024:

2.1: Det nære friluftslivet

Tiltak	Tidsperspektiv	Kommentar finansiering
Vurdere turveg Bruflat - Etnedal skule	2023	Evt. finansiering må vurderast i seinare fase
Turstig Haugalia-Klatstølen-Kalvedalen	2024	

2.2: Etna		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Betre skilting og merking av turrute Bruflat - Sør-Etnedal	2022	Finansiert gjennom tilskot
Sikre tilsyn og vedlikehald av Sandevja og Lisbrua badeplassar - rutinebeskriving	2022	
Synleggjere turmogleheter langs Etna	Heile planperioden	
Informere om aktivitetar og attraksjonar knytt til Etna	Heile planperioden	
2.3: Kongevegen - ein turstig med historisk sus		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Delta i regionalt samarbeid om Kongevegen gjennom Valdres	Oppstart 2022	
Utbetra og vedlikehalde rastepllass ved Samuelstadtjern	2023	Kartleggje kostnad i budsjettprosess
Byte ut rastebenkar langs stigen, og evt. setja ut nye	2024	Kartleggje kostnad i budsjettprosess
2.4: Klatring - attraksjon og fritidsaktivitet		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Legge til rette for meir klatreaktivitet blant lokale barn, unge og vaksne	2022-2023	
2.5: Turar på åsar og fjell		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Utfartsparkering ved Fjellsetra	2022	Arbeide med løysingar i samarbeid med grunneigar
Utfartsparkering ved Feplassen	2022	Opparbeidast av grunneigar, i tråd med reguleringsplan
Turstig Fjellsetra-Feplassen	2023	
Legge til rette for padling på Øyangen	2024	Søkje tilskot. Kartleggje kostnad i budsjettprosess.

Del 3: Kultur og idrett som møteplassar - prioriterte tiltak 2022-2024:
3.1: Den inkluderande etnedalsidretten
<i>Tiltak</i>

<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Vedlikehalde Etnedalshallen - Nytt kunstgras - Nytt sportsgolv	Starte prosess i 2022	Kommunen sitt bidrag må inn i økonomiplanen

3.2: Aktivitetstilbod på Bruflat		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Arbeide for å etablere pumpptrack i Bruflat-/Haugalia-området	Starte prosess i 2022	Kommunen sitt bidrag må inn i økonomiplanen
3.3: Biblioteket som møteplass		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Arbeide for betre fysisk tilrettelegging for meir fleksibel bruk av lokalet	Frå 2022	
3.4: Kulturskulen Sjå tekstdel		
3.5: Årlege arrangement og møteplassar Sjå tekstdel		
3.6: Møteplassar for ungdom		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Legge til rette for utandørs sommarklubb på Bruflat	2022 og ut planperioden	
Få i gang gruppa «Klubbens kreative»	2022	
Interiørtiltak i klubblokalet i Etnedalshallen	2022-2023	
3.7: Den kulturelle skulesekken Sjå tekstdel		
3.8: Den kulturelle spaserstokken Sjå tekstdel		
3.9: På lag med dei frivillige		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Synleggjera frivillig innsats i sosiale media	2022-2023	
3.10: Møteplassar i grendene		
<i>Tiltak</i>	<i>Tidsperspektiv</i>	<i>Kommentar finansiering</i>
Gje deltids- og heiltidsinnbyggjarar oversikt over grendehusa i kommunen	2023 - og jamleg oppdatering	

Del 4: Kultur og kulturarv som ressurs i bygdeutvikling - prioriterte tiltak 2022-2024:

4.1: Området Lundebrua og Hellefossen

Tiltak	Tidsperspektiv	Kommentar finansiering
Parkeringsplass Hellefossen Toalett ved Hellefossen Renovere toalettet ved Lundebrua Utvide parkering ved Lundebrua Utbetra grusstigar ved Lundebrua	2022	Inngår i investeringsbudsjett 2022
Starte prosess for bevaring og bruk av Hovde lysverk	2022-2024	
Betre og heilskapleg skilting og kart over området	Frå 2022 og ut planperioden	
Sikre skjøtsel og vedlikehald - rutinebeskrivingar	2023-2024	
Renovere infotavle ved Lundebrua	2023	
Rydde i skog og vegetasjon ved Lundebrua	2023	
Ny gapahuk med grillplass ved Lundebrua	2023	Avklare kostnad i budsjettprosess
Informasjonstavler om buplassar frå steinalderen og Hovde lysverk	2023	
Gapahuk og rasteplassar ved Hellefossen	2024	Avklare kostnad i budsjettprosess

4.2: Eit Bruflat med styrka sær preg og betre møteplassar

Tiltak	Tidsperspektiv	Kommentar finansiering
Rutinebeskrivingar for forvaltning og skjøtsel i Bruflat sentrum	2022	
Nytt informasjonsskilt i sentrum	2022-2023	Delvis finansiert av Visit Valdres
Synleggjera sær preg og attraksjonar - digitalt og som informasjonsbrosjyre	2023-2024	
Vurdere moglegheitene for fleksibel bruk av kafé-lokalet på kommunehuset	Frå 2022	

4.3: Kultur og næring

Tiltak	Tidsperspektiv	Kommentar finansiering
Legge til rette for møte mellom kulturnæringar, kulturråd og idrettsråd	Frå 2022	

5.2 Kjelder

Oversikt over aktuelle kommunale planar, stortingsmeldingar og andre styringsdokument ligg i innleiingskapittelet. Andre kjelder som er brukt er lista opp under.

Litteratur

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS 2021. *Restaureringstiltak i Etna. Utredning av utvalgte tiltak med plan for gjennomføring.*

Hvattum, Harald 1989. *Gard og bygd i Etnedal. Band A. Bygdehistorie. Bustader og slekter i Nord-Etnedal*, Etnedal kommune, Valdres bygdeboks forlag

Nossum, Tore. *Eastern Norway. Padleguide.*

Internettkjelder

Innlandet fylkeskommune, «Tilskudd til kulturarenaer i Innlandet, URL:

<https://innlandetfylke.no/tjenester/sok-tilskudd/kunst-og-kultur/tilskudd-til-kulturarenaer-i-innlandet.18509.aspx> (lesedato 3.3.2022)

Norsk kulturskoleråd, «Rammeplanen», URL:

<https://www.kulturskoleradet.no/rammeplanseksjonen/rammeplanen> (lesedato 6.4.2021)